1 экз V 53-66 (все)

Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШОАТТА, 30 МАЙ, 1981 ШУ. • № 66 (8356). • Мах 2 кепиг.

В. И. ЛЕНИНА ЦІЕРАГІЧА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦА КОЛЛЕКТИВАНА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Къахьегамхошта коммунистически кхетам луча хьинаре болх барахи вІашагІъеллача хане дена 50 шу дизарца дузаделлчен В. И. Ленина цІерагІча культура Дворецан коллективана лойла Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный.
1981 шу, 28 май.

В. В. КОРОЛЕВНА «НОХЧ-ГІАЛГІАЙН АССР КУЛЬТУРА ЗАСЛУЖЕННИ БОЛХЛО» ЯХА СИЙЛЕН ЦІИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Къахьегамхошта кино хьокхнига вІашгІехьдоаккхача доккхий гІуллакхаш карагІдувларахи общественни болхе хьинаре дакъа лацарахи «Нохч-ГІалгІай АССР культура заслуженни болхло» яха сийлен цІи лойла Королев Владимир Борисовича — В. И. Ленина цІерагІча культура Дворецан воккхагІволча киномеханика.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный.
1981 шу, 28 май.

А. М. АХМЕТОВНЕН, Г. И. АБРАМОВНЕН НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Къахьегамхой самодеятельни художественни творчество дегІайоалаяра хьинаре болх барахи В. И. Ленина цІерагІча культура Дворец вІашагІъелла 50 шу дизарца дузаделлчен Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Ахметов Али Магомедовича — «Орга» яхача халкъа ансамбла кулгалхочоа.

Абрамов Геннадий Ивановича — № 2 йолча берий музыкальни школа директора.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный.
1981 шу, 28 май.

КПСС обкомеи Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Советеи

ДОАКЪАР ІАЛАШДАРА— УДАРНИ ТЕМПАШ!

1981 шера 1 июне денз 1 июле кхаччалца доакъар кийчдара месячник кхайкадаьд

КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашъеш, кхачен программа оттаеча нов. Л. И. Брежнева рекомендацеши хьехамаши ларде лувцаш партийни, советски юртбоахамеи органаша, республика колхозашеи совхозашеи белгтала бола болх чакхбоаккх хьайбай боахама доакъара база чІоагІъяра, доакъар кийчделга ше къаьстта йола отрасль хьиъра новкъа.

ЦК июльски (1978 шера) Пленум хинначул тІехьагІа дІаихача шерашка, доакъара дерригача тайпай дикал лакхъе вІаштІехь а доалийташ, дикка шердаьд люцерна, рапс, шийца дукха белок йола кхы тайпа культураш дІаюв лаьттаіш.

Укх шера аьттув болаш кийсденнеча хаоттама хьалаца колхозашнеи совхозашнеи йолча материально-технически средстваша йиш хулийт йол, сенаж, баьца витаминни хьоар, кхы тайпа доакъар шортта кийчде. Лоархlаме да ха ца тиллийтар доакъар кийчдара балхий лакха темпаш lалашъяр, ялат чуэде долидалехьа доакъар кийчдара мамогта дукхагlа болхлойи, техникеи хьатІкоар, ерригача торонехи резервашка бизза лайде эцар.

Доакъараш кийчдеча хьинаре болх баре колхозийи совхозийи коллективаш оарцагІъяхар, цар дикал лакхагІа хилийтар духьа КПСС обкомо Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совето доакъар кийчдара месячник кхайкадаьд 1981 шера 1 июнера денз 1 июле кхаччалца. Месячник долча юкъа заданеш оттаьй йол, сенаж, тІоада-лак искусственно мукъадаькха баьццара доакъараш кийчдара.

КПСС горкомаши райкомаши, юрта боахама министерство, кхыйола юртбоахама ведомстваш, Госкомсельхозтехника, халкъа депутатий моттигашкара Советий исполкомаш, колхозийи совхозийи кулгалхой, партийни, профсоюзни комсомольски организацеш декхарийла я месячнике оттаьь заданеш толаме кхоачашъяра тlабер-забаь массово - политически болх боаржабе.

Буц дlайийннячоа lалама цонашкеи, хlаьта ишта берчу, хьуна участкашка, навкъий йистошкеи буц дика тlаьнначча кхыча моттигашкеи цний хашахьа доакъар lалашдара терком тlабахийта беза.

Хьем боацаш болх бе йолаялийта еза ерригa йол хьокхеи кхы тайпе доакъараш кийчдеши йола ерригта техника, баьца хьоар доакхе, брикеташи гранулаши кийчъю агрегаташ, цар балха овсарле лакха хулга lалашде деза.

Доакъараш кийчдеча организаторски балка боарам лакхбе, колхозхоели совхозий болхлоели совгlа, доакъар lалашдара балха тlаберлабе, болх булургбола кхыбола баха лах, шефство лелаеча промышленни, гlишлошъечеи транспортни предприятешка шерра дакъа а лоацийташ субботникаши воскресникаши чакхъяха еза.

Социалистически яхьа кулгалделга тоаде. «1981 шера хьувкъам чуэцилга, юртбоахама продуктиш, доакъар кийчделга lалашдера. 1981—82 шера хьайбаш толаме lаьнгара дахара кхы тlа чакхдаха дезача гlулакхий хьакъехьа» КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои баьча соцам тlа белгалъьхача моральни материальни стимулех шерагlа пайда эца.

Доакъараш lалашдеча техникаца технически гlулакх делга, хадданза запасной сатхалаш лоаттаелга lалашде.

Къаьсттача тlахьожама хlалъоттаде доакъараш диагlа хургдола гlулакх lалашделга, уж кийчдара технологи йизза чакхйоаккхилга, хадданзеи чlоагlен фо деташ йол йокъаелга, прессовании кхы тайпа хьалха лаьта приемаши методаши лелаелга.

Колхозийн совхозийн кулгалхойи специалисташи хlаравар къаьст-къаьста бехктокхаме оттаве кийчдеча доакъарий дикалах.

Доакъараш lалашдеча хана боахамашка общественни кхача лоаттаелга, культурно-бытовойи медицински гlулакх делга, лерттlа вlаштlехьдоаккхилга lалашде.

Месячник долча юкъагlа доакъараш кийчдараи цар динал лакхъяраи районаша, колхозашеи совхозашеи лелаеча социалистически яхьа условеш чlоагlъяь КПСС обкома бюроси НГІАССР Министрий Советои.

Республикански газетий редакцешта, телевиденеи радиовещанеи Госкомитета тlадиллад доакъараш кийчдара месячника лелам хадданзеи шеррен буацилга.

«ХІара балха дийнахьа хьадер дукхагІа хилийта!» яхача девизагІа шерра социалистически яхь йоаржаяьй Вознесенски газ чакхйоахача заводе. Укх шера хьалхарча биъ бетта заданеш хаьал хьалха кхоачашъяьй завода коллективо.

Хьалха а санна яхье баьнараща юкъе хьалхарча мугlаре болаш хьайоагlа вокхагlвола оператор, Къахьегама Сийлен III степена орден лелаю коммунист Бамбатов Салаудин верте латтача «В» смена коллектив. Технологически режим ниййса лелаю, болх цІена бу, балха заданеш хадданза тІехкхоачашъю цо, хlаьта предприяте общественни гlулакхашта юкъе хьинаре дакъа лоацаш я ба смена членаш.

Заводе сий деш а лоархlаш а я ишта лаборант Подгурская Люба а. Балхах дика кхетаж, тlадилла гlулакх диза чакхдоаккхаш я коммунист Подгурская. Из предприяте партбюро членалла хержай.

СУРТАШ ТІА: 1. Хьалхалаттача смена членаш (аьрдехьара аьттехьа) С. Бамбатов, Н. Кулаков, В. Тарчакин;

2. Лаборант Подгурская Люба.

З. БАТЧАЕВА суртеш.

ШУРИЙ ХЬОАНАЛ ЛАКХАГІА ХИЛА ЙИШ Я

1981 шера 14 мае со хилар Сунженски района Ленина цІерагІча колхоза № 1 йолча шурий - товарни ферме. Сайран доахан детта ха яра. Учет лелаеча журнала тlара сона хайра укх ферме йоаккхача шурий товарность 93 процент йолга. 1 мае денз хьайбашта концентраташ ца телилга лаьрхlача из лакха хьокхам ба. Аз хьаттар зоотехникага Ю. Дышниевга фудича кхы а лакхлургъяр шурий товарность аьнна. Зоотехника денна жоп дар:

— Кхы лакхлой тамаш я. Тхоашта могар даьд оаха из хlана йолча бесса хилийтара духьа.

Цар пайда ца эцаш йиса торонаш гучайоахаш къамаьл дир аз. Цу хана аз дийцар раьза болаш тlа я ийца, шурий товарность лакхъяра тlехьа ца боаккхаш болх бергба оаха, аьлар ферма болхлоша.

Массехк ди даьлча юххавахар со цу боахаме. Шоалагlа юхавеча lуйран доахан деттача нийсвелар со. Гуш дар хьайбаш леладерша дукха къахьийгалга. 19 мае шурий товарность 106 процентага кхоачаш лакхъеннар. Валови яьккха 2472 килограмм шура пачхаьлкхенга схьаяр физически дозая 2312 килограмм йолаш, зачетиш дозал дар 2502 килограмм, хьоанал — 3,84 процент, товарность — 106 процент. Уж хьокхамаш кхы а лакхагlа хила йиш йолаш дар. Цу гlулакха ферме дола кхоачамбоацараш дlадаха дезар. Масала, тlеххьарча бетта ферме хиннадац хьайбашта мотт хьекха эша тух, 3 бутт ба доахан тlар кlаьлбеш хьакха деза вазелин а кхыдола эмульсн доаца. Из хиланза дарглоацаш да, хlана аьлча, укх бlаьсти дукха догlаш а дийлха доахан тlараш ийттlад. Йоачаш хилара бахьан долаш, колхоза вlаштlехьдаьннадац хьайбашта баьццара доакъар тела, хlаьта доакъара хьоаналга къежина мара шурий хьоанал а хилац. Цул совгlа доаханга йола шура цlенъаь юяккха еза. Из укхаза деш хиннадац. № 1 йолча шурий товарни ферме заведующи Бахарчиев мукъа хиннавац цу гlулакхага хьажа. Лоам дохийта lулаш вlаштlехьдоахаш лийнаш из. Зоотехника Дышниева а вlаштlехьбаьккхабац из болх.

Юхейнса шура lойоаккхаш шоалагlа доахан дийттача бовла пайда доярхашта дlахьекхар оаха. lуйран доахан дийттачул тlехьагlа доаркаш шурий лабораторе хьачубийхар. Цхьа бийтта етт шоалагlа бетта аьнна декхар дир аз цхьан доаркага. lеттагара 1,9 литр шура яьккхар 5,3 процент хьоанал а йолаш. Кхыча доахан а елар дикка шура. Из йоакха резерв йолга кхетадаьча доаркаша доахан шоалагlа юхадеттаргда оаха аьлар. Цу гlулакхага хьежача баьъа хьа ва хlанзалца из болх теса бита лийнна колхоза керттера зоотехник К. Асаев а.

В. ЧЕРНОВ, Сунженски района юрта боахама управлене керттера зоотехник.

1981 ШЕРА 1 ИЮНЕ ДЕНЗ 1 ИЮЛЬ ХЬАТІАКХАЧЧАЛЦА ДОАКЪАРАШ ІАЛАШДЕШ ХУРГДОЛЧА МЕСЯЧНИКА ЮКЪА РАЙОНАША, КОЛХОЗАША, СОВХОЗАША ЛЕЛАЕРГЙОЛЧА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬА

У С Л О В Е Ш

Социалистически яхье котало наьккхар доархl дикал лакха хулийтилга lалаш а деш гlожеи мошеи доакъараши витаминно-баьца хьоари кийчдара оттаяь заданеш кхоачашъеча эггара лакхагlа хьокхамаш даьха районаш, колхозаш, совхозаш.

Доакъараш дика хилийтара хиланза даргдоацар.

Дерригa доакъараш класси хила деза;

1-чеи 2-чеи классага кхоачаш хила деза:
йол — 75 процентал,
сенаж — 70 процентал,
силос — 85 процентал,
баьцний хьоар — 65 процентал кlезигагlа доацаш.

Отчетни юкъа тlаккхийтта доакъара балха темпаши а лоархlаш социалистически яхьа итогаш хlара дийнахьа ю. Эггара лакхерча хьокхамашка кхаьча ши райони 10 боахами республикански газеташ тlа чlоагlдаьча Сийлен улга тlа боаккх.

Социалистически яхьа хоадамболлаш йола тlеххьара итог 1981 шера 1 июль хьатlаккхоачаш (цхьан бетта) карагlдаьккначунга хьежжа ергья. Итогаш еш керттерча хьокхамашца кийсса доархl; фермашка хьатlадена доакъараш, доакъараш лоранен учет яран хьал, гранулаши баьца хьоарх кийчдеш доакъара цехаша бу болх.

Хьалхара ши моттиг яьккхача районашта, эггара лакхагlа хьокхамаш даьхача 10 боахама КПСС обкомеи Нохч-ГlалгІай АССР Министрий Советеи сийлен грамоташ лургья.

Хьалхара пхи моттиг яьккхача боахамашта, толашагlа болча къахьегамхошта йохкара «Жигули» яха цхьаьца легковой машина хьакъоастаергья. Яхье хьалхалеттараща дохкара хийца эца йиш йоаца товараш хулийтаргда.

Толамаш гІадвугаш да

Старогрозненски бурув тохара балхий управлене буровой начальник Ковалев Кирилл Михайлович верте латтача № 1009 - Андреевская яха тlехнloарга скважина йоаккхача коллективо пачхьалкхен планагlа цхьайтталагlча пятилетка хьалхарча шера тоха дезаш дар 1283 метр бурув. Хlаьта буровой коллективо ший торонашкеи кхоачамашкеи хьажа а хьежа социалистически декхараш тlаийцар шера планагlа лаьрхlачул совгlа 50 метр бурув тоха.

Уж декхараш толаме кхоачаши тlеххоачаши дара шера 5 эзар метр бурув а тохаш 1,5 шера скважина йистеяккха яхача девизагlа шерра социалистически яхь йоаржайир буровой лаьттан ченаш теккхараша. Шоай дош толаме кхоачашдеш хилар къаьгга хьахьокх цар производственни хьокхамаша. Соахка 21 июне бурув а тохаш яккха йолаийр цар № 1009 йола скважина. Итт бетта теха бурув 4760 метр я, бурув тохача пайда эцаш йола ха 96 процентага дlакхоачаьй буровой коллективо, бурув тохара балхий бlарчча управлени хьайийцача пачхьалкхен планагlа бурув тохача пайда эцаш йола ха 75 процент мара йоацача.

Къаьстта дика къахьег буровой коллективо цхьайтталагlча пятилетки хьалхарча шера. Ткъоалагlча мая кхоачашъяьй цо будув тохара шера плани тlаийца социалистически декхараши. Ер бутт боалехьа шера планагlа лаьрхlачул совгlа цо тохаргда ах бlаь метр бурув. Бурув тохара сухал лакхъярах, химически реагенташ, электроэнерги кхыйола материалаш кхоярах, бурув деттача остех бизза пайда ийбарах укх шера буровой коллективо пачхьалкхенна кходаьд бlаь эзар гарга сом.

Номер 1009 йолча буровой коллективаца яхье а яьнна ишта дика къахьегаш я Андреевская яхача цу майде бурув тохаш йола коммунист Павленко Анатолий Савельевич верте латтача № 1010 йолча буровой коллектив. Укх шера 5 марта яккха йолаийр цо из скважина. Ткъоалагlча майга кхачалехьа цо теха бурув 2754 метр хилар, шера планагlа теха дезаш дар 3425 метр мара доацача.

Уж санна башха-дика производственни толамаш доахаш йола буровой коллективаш кхы а я Старогрозненски бурув тохара балхий управлене. Цудухьа цун коллектив пачхьалкхен плани тlаийца декхараши ханал хьалха юбилеи кхоачашдеш я. Бурув тохара пхе бетта план кхоачашъярах рапорт деннад цо 25 мая. Цу юхедисача деношка управлене бурувдеттараща планагlа лаьрхlачул совгlа тохаргда эзар совгlа метр бурув. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 12,4 процент тlехкхоачашъяьй цар, бурув тохара сухала задани 120,1 процент кхоачашъяьй.

А. ТИЩЕНКО.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета кхоалагІа сесси

СОВЕТИЙ ЛОАРХІАМЕ ДЕКХАРАШ

Хьалха хоам бьь моттиллара, 27 мая Грозне КПСС обкома политически сердалон ЦlагlА хилар Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета кхоалагlа сесси. «КПСС XXVI съезда решенешкара хьадоагlача Нохч-ГІалгІай АССР халкъа депутатий Советий декхарех» лаьца сессе доклад йир НГІАССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела Х. Х. Бокова. Цо аьлар:

— Вай республика къахьегамхошй, берригача советски наха санна, массане а чlоагlа къоабалйир вай Даьхен экономически оборонни ниа алсамбаккхара, халкъа хьалторо айяра, дегlаенача социализма общество духовно айялара, лаьттан тlа машар лоаттабара а чlоагlбара а тlаерзаяь йола КПСС XXVI съезда решенеш.

Съезда итогаш ювцаро, цун документаш кlоарга lомадаро кхы а чlоагlагlа айдир советски наьха къахьегамеи политически хьинар. Массанахьа а уттаеш я съезда решенеш кхоачашъяра тlаерзаяь хьадда практически мероприятеш.

Съезде белгалдаьча тайнара, оттаяь планаш чакхйоахача бехктокхаме дакъа кхоачийт СССР Конституцега хьежжа шерра бокъонаш йолча халкъа депутатий Советаша. Советий адресагlа партийни съездо аьннар хьадда дегlадоаладир съезд хиннача тlехьагlа СССР Лакхехьарча Совета Президиумо тlаийцача «КПСС XXVI съезда решенешкара хьадоагlача халкъа депутатий Советий декхарех» яхача соцам тlа.

КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашъеш ерригача Советаша беча балха керттерча лостамех цаl ба боахам лелабечара цар лоархlам айбелга.

Республика Лакхехьарча Совето, цун Президиумо, Министрий Совето, массаларча комиссеша, министерстваша, ведомстваша, lаьдала моттигерча органаша областной партийни организаце кулгал а деш тlеххьарча хана дукхагlа уйла тlаухийт экономика дегlайоалаяра, социально-культурни гlирсаш хьалдара, планаши социалистически декхараши кхоачаш ишта ду тlахьожам лоаттабара. Уж дешаш каст-каста дувца даьнад Советий сессешка, массаларча комиссей заседанешка, исполнительни комитеташка. Шоай болх хьинарегlа бе яьннай производствера депутатий группаш, депутатски посташ. Советаша боахамий кулгалхой пачхьалкхен планаш кхоачашъярах, производства эффективность айярах бола бехктокхам лакхбаьб.

Цу дерригe а гlо ду экономика а социально-культурни гlирсаш а хьалделга айде. Дlаяхача пятилетка цераша вай автономни республика керда гlа баькхаб экономика дегlайоалаеш, вай мехка коммунизм хьалъяра юкъарча гlуланха юкъе ший дакъа дихьад.

КПСС XXVI съезда решенешкеи цхьайтталагlча пятилетка заданеш кхоачаш я тlеххоачаш а яра Ерригсоюзни социалистически яхь йоаржаярах КПСС ЦК, СССР Министрий Совето, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК баьча соцаман жоп луш республика къахьегамхоша шоай низаш тlаухийт планаши тlаийца декхараши кхоачашдара. Промышленносте къахьегараша 7,2 миллион сома тlеххоачашъяьй продукци маьхала яьккхара биъ бетта план. Цхьа миллион сома маьха планал совгlа хьадаьд халкъа эша, культурно-бытовой, коа-карта лeладу товараш. Тlеххоачашъяьй къахьегама овсарлен план. Керттерча даькъе чакхдаьхад юрта боахама бlаьстан-ккашкара балхаш. Колхозаши совхозаши ялаташ чуэца дика кийчо еш я. Укх шера биъ бетта дукхагlа яьккхай шура, фуаш.

Цунца цхьана республика экономика дегlайоалаеча долаш да белгталара кхоачамбоацараш а. Дlадахача пхе шера дукхача производственни коллективаша болх ларттlа баьбац, продукци арахецаре, къахьегама овсарлеи, продукцега дlабода мах лохбара, номенклатура планаш кхоачаш ца еш моттигаш хиннай. Дукха предприятеш, кхыметтел цхьайола отраслаш лоархlаьнц производство дегlайоалаяра темпашта йолча пятилетка заданеех. Дукха моттигаш хиннай кlезигъяра оагlораьа планаш хуацаш.

Лоархlаме кхоачамбоацараш хилийтад капитальни гlишлош еча а кхыча отраслашка а. Хронически дусаш да социально-культурни гlирсаш хьалдара планаш кхоачаш ца яр.

Тlехьаюса коллективаш дукха я юрта боахаме.

Хьаяхете а, дукха кхоачамбоацараш укх пятилетка хьалхарча шера а юха а хулийташ да. Сатем боабеш да дукхача предприятейи организацейи балха боарам дlададахача шера цу хана хиннача лоархlа хилар. Из иштта долдаще а дукхача Советаша, цар исполкомаша, министерствайи ведомствайи кулгалхоша кlоаргга теххадац тlехьдусаш хилара бехьанаш, уж дlададахара де доагlар дац. КПСС XXVI съездо дlабеххача тайпара шоай болх эргабахац.

Дlаяхача пятилетке республике кlезига баьхаш даьдац къахьегамхойи бахача наьхеи вахар тоадара. Хlаьта а карагlдаьннарий дезаш кхоачашдац наьха хьашташ. Из эггара хьалха доагlа медицински, бытовой, коммунальни гlулакхаш дара. Белггалара кхоачамбоацараш да бахача наха, къаьстта юрташка бахараща торгови гlулакхаш деча. Республике хlана а яра латт наха чубаха цlенош хилийтара проблема, тоьаш яц школаш, берий учрежденеш.

Ира критика ю вай тахан къахьегамхой вахара хьалеиц тоадеча уж объекташ лоархlаме йолга дика кхета ца деча гlишлош еча организацей кулгалхошта. Цунца цхьана хьадеха доагlар цlенхашта хьадеха деза уж объекташ шоай территоре тlа хьалъяьча а хьалъеш латтача а Советашкарен цар исполнительни комитеташкарен. Царех дукхачар кlоаргеи хьадаш къестадац социально-культурни гlирсаш хьалдара дешаш, партийни, пачхьалкхен хьисапе доагlар хьадехац планаш кхоачаш ца еча кулгалхошкара.

(Кхоадоалар 2-ча оагlо тlа).

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета кхоалагIа сесси

СОВЕТИЙ ЛОАРХIАМЕ ДЕКХАРАШ

(Нистедоалар. Доладур 1-ча оагIо тIа).

Дукхача предприятешца, организацешца хIанз а во къестаду халкъа эша культурно-бытовой, кох-карта леладу товараш дукхагIа арахецара дешаш, уж арахецара кхы тIа а енна заданеш кхоачаш ца ярал совгIа оттаяь керттера планаш а кхоачашъяц. Йагача, кхачан, моттигерча промышленноста, кхыча отраслей изделий дикал айелга мела лел.

Докладчика дIахо дийцар кхачан продуктай программа чаккхъяккхара дешаш. Цук кIийле я юрта боахам хадданза айбелга. Уххаза, кхетадеш махиллара, лоархIамегIа хила езараш колхозашк совхозашк я, вешта аьлча, общественни производство. Бакъда, из программе сихагIа кхоачашъяра лоархIамболаш да юртбоахама продукци промышленни предприятей гIоина долча боахамашкен граждаший шоай доалахьарча гIоина долча боахамашкен дукхагIа лаккхар а. Цунца дийза Iаьдала моттигерча органешка гражданашта эша гIо де деза кагий хьайбаш эца, доаньар дохна, из кийчде дагIенаш хьакъоастие, продукци мьаьхала дика, кI. кх. дI.

Граждаший шоай доалахьара гIоина долча боахамий уйла е езаш хилар дIадех Шалински, Грозненски, кхыча районашка пачхьалкхен лаьттасх пайда эцаш гIоина долча боахамех бIаьхий хилара а спекуляци лелаяра а средство а яь бола нах кIезига ца хиларо а.

Халкъа депутатий Советий Iалашмате йоккха тороцаш я вай парте программин де лерхIараш, царца наьха коммунистически сакхетам хьалхлийтар а долаш, чакхдахара. Советашка идеологически балха юкъе даькъа лаца дезилга хьадоагIа коммунистически общества саг хьалкхевар халкъа юкъарча пачхьалкхен керттерча декхарех цаI да аьнача СССР Конституце положенеш тIара а.

Идеологически болх хаддаиза оргIбоахаш тоабара хьыдда программа йола парте лоархIаме политически теоретически документ да «Идеологически, политико-кхетама болх дIахо тоабарахь» бола КПСС ЦК соцам. XXVI съездо бакъдир цу тIара положенеш актуальни хилар. ХIаьта йIаьхха хана болх бергбола документ да а аьлар цох.

Республика халкъа депутатий дукхача Советаша цоашта йоагIача формашцен методашцен даькъа лоац наха кхетам балара мероприятеш чакхйоахача, де доагIар ду республика гражданаш интернационализма, патриотизма уйла йолаш, къахьегамца коммунистически хьисапе гIулакх долаш, коммунистически морала нормаш лелаеш хилара, нах Конституце шоашта енна бокъонаш йозарал совгIа общественна хьалхашкара, коллективана хьалхашкара, наха хьалхашкара шоай декхараш а доазаш хилара цу балхо гIо дергдолаш.

Шеко яц, республике чакхбоахача идеологически балхо, наха кхетам лучча Советашца даькъа лацаро дика хIамаш деш хилара. ХIаьта а кхта юкъара баьча мяхо бокъо лац сатийна дагIа. Идеологически, политико-кхетама балха тIара ца деш дитараш, кхоачамбоацараш хилара тешал ду республика цхьабола гражданаш вай общества, социалистически вахара хьисапа гоама дола гIулакхаш леладеш хилара.

Республика халкъа депутатий моттигерча Советашка хIанз а йиза чакхьлац шоай территорешкарча ерригача предприятешка, учрежденешка, организацешка къахьегама ресурсех пайда эцара, къахьстамах дола законодательство леладелга Iалашдара тIахьожам лоаттабе шоашта енна конституционни полномочеш. Массанахьа кхоачашдеш дац «Къахьегама дисциплина дIахо чIоагIъяраи халкъа боахаме кадраш хувцалуга кIезигдарахи» болча КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС соцамо дIадехараш. Цунна дола тешал да балха ха дукха йоаш хилар. Дукха хувцалу кадраш. Дукхача предприятешка е йоагIа йоакхо яц болхлойи гIулакхерча лаьхен къахьегама, салаIара, быта хьалаш тоадара, кулг-кара ду хала балхаш кIезигдара, квалифицированни кадраш кийчъяра.

Кхетама, правови балха тIа кхоачамбоацараш хилараца дашха. Йиш я республике къаракъаш мелаш, хулиганал леладеш, социалистически доалахье лечкъаеш, спекуляци еш, кхыйола бокъонаш телхаеш гоьал дукха моттигаш хилар. ХIанз а кIезига уйла тIаухийт бокъонаш телхаяра профилактика яра, берага хьожаш саг воацаш, зуламаш деш хургдоаца гIулакхаш дара.

Советашкн цар исполнительни комитеташен тоьал дика къестадац правопорядок лоралра. Цу гIулакха пачхьалкхен органийн общественностен балха координаци яра хьанъехьа шоашта хьалхашка латта декхараш. ТIайхо решенеш чакхъяхара цкъаза ца беш бут организаторски болх, уж кхоачашъяра бе боагIа тIахьожам бац.

Мела пайда эц Советий массаварча комиссей, исполнительни комитеташкарча административни, наблюдательни, кхийна боацаркй, къаракъаш меларца къовсам лоаттабеча, кхьесаш дитара гIулакхашта йолча комиссей торонех. Цхьаццайолча районашка бокъонаш телхаярца къовсам лоаттабеча бе боагIа мах бац къахьегама коллективай, порядок лорадра общественни пунктай, новкъостий судий, шоай лоIамерча халкъа дружиннай, предприятешкарча профилактика советий лоархIама, мела пайда эц наставничества, хIаранеца беча профилактически кхетама балха торонех.

ХIаиш а белгалара кхоачамбоацараш да интернационални, тIема-патриотически, атеистически кхетам республике бахача наха лучча. Цигара хьадоагIа бахача наьха цхьадолча даькъо национализми шовинизма гучаювлийташ, зуламе дика Iаьдалаш леладеш хилар.

Халкъа депутатий Советаш, цар органаш декхарийла а къахьегамхоштен берригача бахача нахан коммунистически кхетам балара болх кхы а хьинаргIа бе, СССР Конституце, РСФСР Конституце, НГIАССР Конституце дIадехараш, дерригa советски законаш леладара чIоагIдеш хIара денней тIахьожам лоаттабе, правови пропаганда а правови кхетам а чIоагIагIа тела. Эггара хьалхара декхар да КПСС ЦК Отчетни доклада положенеш, съезда установкаш къахьегамхошкен бахача нахаге дIайоэийтача депутаташа хьинаре даькъа лацар. Из болх къаьгга, кхетабергболаш а тешавергболаш а бе беза. Партийни организацешца кулгал а деш дика тоабе беза бахача наьха тайп-тайпарча группашта юкъе бу болх, система а яь дIаоттаде деза министерствай, ведомствай, районий, предприятей, организацей кулгалхой микрорайонашка, кхыча пункташка бахача нахаца вIашагIбетталулга. Клубаш, культура цIенош, кинотеатраш, библиотекаш, музеяш, стадионаш, уж моллагIча а ведомствана кара яле а, нахаца беча кхетама балха центраш а хинна дIаотта еза. ЛоархIаме да цу учрежденешта керте латташ квалифицированни, шоай гIулакх дукха дезаш бола нах хилара йоакхо елга. Райисполкомаша, юртий Советаша дукхагIа уйла е еза, хьехархой, царна лерттIа бахара хьалаш хьакхоллара, шоаш болх бе хьожабаьча школашка уж бусаргболаш.

Съезда решенешкара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума соцамгара хьадоагIа декхараш Советаша толаме кхоачашдара хиланза даргдоаца хьал да, йоах дIахо докладчико, цар организационно-массови балха формаши методаши дIахо эрсайоахаш тоаелга.

ТIеххьарча хане, къаьстта СССР Конституци, союзнии автономнии республикай Конституцеш тIайнйцачул тIехьагIа, Советий организационно-массови болх тоабеннаб вай республике а тоалуш. Хан-ханнахьа чакхйоах сессеш, исполкомий, массаварча комиссей заседанеш. Советаш хьинарегIа а тайп-тайнара а болх бе яьннай. Советий балха юкъе хьинарегIа даькъа луьца баьннаб халкъо хержараш. ДукхагIча депутаташа шоай хьинаре къахьегаш депутатски полномочеш кхоачашъярца дика тарбу. ХьинарегIа болх бе яьннай массазара комиссеш. Моттигерча Советий исполкомаша тоаяьй Советашта а, балхача наха хьалхашка а шоаш еча отчетий практика. Каст-каста е яьннай отделаш, управленеш шоай отчеташ сессешка, къахьегача коллективашка, гражданаш бахача моттигашка.

Цунца цхьана хIанз а массанахьа а бац республика Советаша бу организационно-массови болх КПСС XXVI съезд, СССР Конституце, РСФСР Конституце, НГIАССР Конституце дIадехача тайпара.

Цхьайола Советаш, цар исполнительни комитеташ кIоарга хьажац шоай кхерарча предприятейн организацейн экономикага, планаши тIайнца социалистически декхараши хавал хьалха кхоачашдара тIеххьара социалистически яхь мела вIашгIехьйоах, къахьегамхой балхецара материальни моральни безам айбара йолча ерригача торонех пайда эцац, наха чубаха цIенош, коммунальни гIирсаш, социально-культурнии бытовойн объекташ хьалъеча, халкъа эша товараш хьадеча лакхера доал деча предприятейн организацейи балха координаци мела ю.

Сессешии болх бIарчча хьанйцача тоабеннабале а хIанз а кIезига моттигаш яц Советий сессеш йоагIача тайпара ца кийчъеш, депутатешца хьинаре даькъа ца лоацаш, цита кIезига боагIаш а чакхъювлаш. Цхьайолча Советий исполкомаша е йоагIа уйла яц массаварча комиссей болх эргабоахаш тоабара.

Цхьайолча Советийн цар исполнительни комитетийн организаторски балха тIарча кхоачамбоацарех белгалара цаI да лакхо латтача органийн шоайн соцамаш кхоачашдара лоаттабе боагIа тIахьожам дика ца лоаттабар. ХIанз а массанахьа а кхоачашдац вайнига харжархой наказашца болх бара хьанъехьа Конституцеи СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Указон дIадехараш. Советий цхьайолча исполкомаша, министерствайн ведомствайн кулгалхоша дика уйла тIаахийтац депутатий предложенешток критически замечанешток. Болаш ба вай шоашка къаьчача докхача сийни халкъа тешамен боагIаш бола мах ца беш бола цхьабола депутаташ а.

Советий, цар исполкомий, аппарата балха тIа лоархIаме моттиг дIалоац къахьегамхой письмошца, заявленешца, жалобашца беча балхох граждашаш тIайнбаьча вIашгIехьдаккхароа. ТIехьарча хана болх холуш тоабеннаб. Бакъда, цу хьанъехьара кхоачамбоацараш дIадоаккхалга мела лел.

Къахьегамхой заявленешцен багагIа деча дехарашцен бу болх дIахо тоабанзабаргбоацилга цIаьнха а белгалдир парте XXVI съезде а «КПСС XXVI съезда решенешка хьежна къахьегамхой письмошцен предложенешцен бу болх дIахо тоабара де дезарех» КПСС ЦК баьча соцамох. Цу документашка яхар чакх а доахаш къахьегамхой письмошца, предложенешца, багагIа деча дехарашца бу болх вIашгIехьбаккхарах, уттадеча дешай хьанъехьа сихха, де доагIар дарах, луш дола ноанаш корта болашн ший ханнахьен даларах бола кулгалхой шоай бехктокхам айбаза баргбац.

Къамеаьл даь воалеш докладчика тешам белар республика халкъа депутатий Советаша областной партийни организаце кулгал а деш КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашъеча хьинаре даькъа лацарца 1981 шера а бIарччача цхьайтталагIча пятилеткана а заданеш кхоачашъяра доагIаш дола даькъа юкъехьорхилара.

* * *

Докладах йола пренеш дIайолаелар Грозненски горисполкома председатела депутата В. М. Шамардина къамаьлаца. Цо аьлар, халкъа депутатий городской Совета сессе белгалдир КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашъяра дола керттера декхараш. 1981 — 1985 шерашта йола комплексни мероприятеш оттаяра болх чакхбаьннаб. Социально-экономически гIирсаш хьалдар организационно-массови а идеологически а Iалашдара уйла а аь гIулакх вIашгIехьдаьккхад. Керттера де лерхIар цхьайтталагIча пятилетка заданеш толама кхоачашъелга да.

Партийни советскин органий соцамаш кхоачашдара отта а яь чIоагIъяьй город тоаяра а художественно-архитектурно хозъяра а кхаь шера лаьрхIа программа. ДукхагIдола балхаш 1982 шера, вай республика 60 шу дузаш чакхдаха лерхI. Де дезар деш да город лерттIа кхара кхыча лостамех дола партийни съездо дIадехараш кхоачашдара а.

Городской Совето, районии исполнительни комитеташа де доагIар ду шоай болх вIашгIехьбаккхара ерригa формаш: сессеш, исполкомий, массаварча комиссей заседанеш кийчъяра а чакхъяхара а практика, отраслевой отделашта, управленешта кулгалдар, депутатий хьинари инициативен айяр дIахо эргадоахаш тоадара.

ХIанз горисполкоме тхона хетачох дика система оттаяьй депутатий критически замечанешца болх бара, тIа хьожамен соцамаш кхоачаш мишта ду хьажарен практика хийцай, исполкома заседане чIоагIъяьй цу дешах КПСС ЦК тIеххьара баьча соцамга хьежна къахьегамхой письмошцен заявленешцен болх бара кхы тIа а дезарий мероприятеш.

Шеко яц цу дерригнех а дика беркат доалл, хьалхашка латта декхараш кхоачашдара къахьегамхой оарцагIа баха гIо ду. Цунна дола тешал да городе ухх шера бить бетта дахха толдамаш, Города хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдеча халонаш, чоатхане проблемаш кIезига яц тха. ХIаьта уккхазара, кхетадеш махиллара, хьадоагIа балха тIара кхоачамбоацараш а. Городской Совета исполкома мегаьдац социально-культурни объекташ хьалъяра бить бетта программа кхоачашъелга Iалашде. Капитальни гIишлош хьалъяра планаш уттаеш моттигерча Советашка гIолла тхона чIоагIа тоьаш яц белгалъяьча объекташта финансировани яра средстваш.

— Халкъа депутатий Победински юрта Совет, — аьлар ше къамаьл деш «Грозненски шурий» совхоза доярка депутата М. А. Айгумова, — дийцад КПСС XXVI съезда решенешкара хьадоагIача декхарех дола дош, съезда решенеш кхоачашъяра де дезарий программа оттаяьй. Хоаш махиллара, съездо дукха уйла тIаяхийтай кхачан программана, хIаьта оаха, юрта боахама болхлоша, юкъарчал доацадаш даькъа лоац из кхоачашъеча. Тха совхоза коллектив толаме лоархIаьяьй иттлагIча пятилетка заданеш. 1980 шера пачхьалкхента юрта боахама продукци йохкара ерригa планаш кхоачашъяьй. Тха бригада яхье котъяьлар. Пятилетка чакхйоалача шера план 2300 килограмм йолча бригаде хIара кхоабача Iатта лаьрхIача 2548 килограмм шура яьккхар. Хьалха латтача доаркашта юкъе ба депутаташ Шовхалова, Ханзалатова, Агаева, кхыбараш. План из йолча, из тIара кхоабача Iатта лаьрхIача 3680 килограмм шура яьккхар.

Юрта Совета исполкомо совхоза дирекцеца цхьана дукха уйла тIаухийт социально-культурни гIирсаш хьалдара. Аллха дIадахача шера хьалдаьд 2366 метр наха чубаха цIенош, кхо километрал дIаьлагIа наькъаш дехкад, 150 моттиг йола клуб болх бе йолаеннай. Долинскаьча поселке хьалдеш да ахкан кинотеатр. Бакъда, де дезараш кхы а дукха да. Депутата «Чечингазстрой» треста, юрта боахама министерствана хьалхашка оттадир юрта газификаци яра, канализаци йиллара дувзадеиа дешаш.

Тахан «Грозненский рабочий» газета тIа кепа теха да пятилетка хьалхарча шера план Сийлахь-боккхача Октябра 64 шу дузаш кхоачашъяра яхь йоархае аьнна Нохч-ГIалгIайчен берригa депутаташ республика Лаккхехьарча Совета депутаташа даь кхайкарал. ТIахьехамна кулгаш кхадаьча депутаташта юкъе са тайпан цIи а я. Лаккхехьарча Совета тешам лу аз се болх беш йола ферма совхозе а республике а хьалха латтерех хулийтаргхилара.

МагIалбика района къахьегамхошта, хIара советски сага санна, — аьлар КПСС Малгобекски горкома хьалхарча секретаре депутата П. А. Буоева, — иттлагIча пятилетка шераш хьалдиза дар тIатеIIан бернатен баьча балхах. ТIайца социалистически декхараш кхоачашдеш промышленни предприятей болхлоша, инженерно-технически балхахоша, гIулакхерча наха ханал хьалха кхоачашйир дерригача технико-экономически хьокхамашта йола заданеш. Дикка айелар балха динал. Капитальни вложеней объем йоккхагIа хилар. Болх бе йоланийтай очистни сооруженеш, 320 моттиг йола больница, кхоъ школа, тхьо эзар квадратни метр йола наха чубаха цIенош, производственни а социально-культурни а кхы йола объекташ. Районо тIехкхоачашъяьй яхе шера йлат, тха, баьцадараш, сом бохара план.

Района промышленность дика болх беш дIайолаеннай кердача пятилетка хьалхарча шера а. Бить бетта планал совгIа 82 эзар сом мах бола продукци мьаьхала яьккхай, 390 тонн мехкдаьтта, 3.2 эзар тонн газови бензин, 6.7 млн. сома газ яьккхай, тIехкхоачашъяьй мохьаши пассажираши дIа-юха кхувлара, наха бытовой гIулакхаш дара планаш. Района хьайбаш леладераш лоархIабаьб пачхьалкхенга шура йохкара хьалхарча квартала планах.

Цунца цхьана, оратор дийцар балха тIарча кхоачамбоацарехи ца деш дитарехи. Бурувдеттараша, аьлар цо, хIанз а эоп деннадац подсолеви отложенешка бийдал хилара, Iалашдаьдац мехкдаьтта доаккхилга лох ца дойттанген дIахо дегIадоаладелгех. ХIанз а мегаьдац тхона кирпичашка еча заводон «Ачалуки» яхача минеральни хин заводон лерттIа а дика а болх белга вIаштIехьдаккха. Района е а йоагIаш критика ю юрта боахам, къаьстта хьайбай боахами комсаш лелаелтен дегIадоладеча доакхий кхоачамбоацараш хиларех. Района партийни советски органаша чакхдоах кхоачамбоацараш дIадахара дола гIулакхаш. Промышленни а кхачан а программа ухх кхерарча пятилетке кхоачашъеча массане а эггара хьалха йоакхо е еза наьха вахар тоадаре, хIара коллективе дика микроклимат оттадара. ДеттъалагIа шераш доладелча деза «Грознефть» объединене гIолла цIенош делга соцадаьд. Бизза кхоачашбеш бац МагIалбика района экономика дIахо дегIайоаланрах бола республика директивни органий соцам. Оаха дех цу дешашка хьажар а уж къоастадара гIо делга а.

Гудермесски горисполкома председатела депутата А. Г. Кинцирова ше къамаьл деш дийцар района Советаша Конституцен Советех долча законашен шоашта еннача торонех пайда а эцаш организационни правовии гIулакхаш чакх миштта доах. Городской, Новогрозненски поселковни юртий советийн исполкомаша керттера низаш тIадерзаду район комплексно дегIайоалар, культурно-бытовой боарам, наьха социальни къахьегамен хьинар айдара декхараш кхоачашдара.

Промышленноста, юрта боахама, наха гIулакх деча сфера предприятей коллективаша толаме кхоачашъяьй 1980 шера а бIарччача иттлагIча пятилетка а планаш. ТIеххьарча пхе шера района экономикен культурен дегIайоалаярга дIадахийтад 66.5 млн. сом. Промышленни предприятешка хьалъяьй керда цехаш, дIахо дегIаеийй машинаькъа узел, района городашкен юрташкен хьалдаьд 32 эзар кв. метр нах чубаха цIенош, 1584 моттиг йола школаш, 670 моттиг йола бериа бошамаш, шерьяьй городской больница, 6 акушерски пункт, торговлен бахача наха бытовой гIулакхаш дуи итташ объекташ хьалъяьй.

Района предприятеша толаме кхоачашъяьй ухх шера хьалхарча квартала а бить бетта а план. Района лаьтта леладераша ухх бIаьстан халача хьалага дIадийна даьккхад 5400 гектар дуген кхыйола бIаьстан культураш, дика вIаштIехьдаьха дIахьош да комсашта балхаш делга, хьайбаш воча хьала тIа доацаш Iаьгара даьхад. ХIанз совхозий кхашка тIегертта къахьегаш ба дIайиннача культурашта гIулакх деш.

Района уйла тIаухийт предприятешка а наьха шоай доалахьарча а гIоина долча боахамашта. Из бахьан долаш тIеххьарча шин шера наьха шоай доалахьара хьайбаш 2000 беман дукхагIа хиннад. Наьха шоай доалахьара гIои доле боахамаш дегIадаро дIадахача пхе шера торо хилийтар районе бахача махата 2,5 эзар тонн дулх, 1100 центнер тха, 2,2 млн. фуъ, ши эзар тонн гаргга баьцадараш, кхо эзар тонн гаргга комсаш эца.

ХIаьта а гIои дола боахамаш дегIадоаладеча дукха халонаш ийслу, къаьстта хьайбаш доажаде моттигаш ца Iалашъярца. Холуш да цхьацца болча гражданаша шоай гIоина дола боахамаш сов чIоагIа шердеш, хIамиле яккхара тIаххуш хилар. Цудухьа советаша чIоагIагIа бе беза бахача наха юкъера организаторски болх, заводаш кхоачашдара пачхьалкхен тIахьожам лоаттабе беза.

Хьун боахама предприятеша иттлагIа пятилетка кхоачашъеча юкъедихьача даькъах дийцар сессе НГIАССР хьун боахама министра депутата А. Ч. Осмаева. Цу хоам бир отрасла коллективаша дерригача хьокхамашта йола планаш тIехкхоачашъярах. Къаьстта дика болх баьб Шалински, Веденски, Назрановски мехлесхозий коллективаша. Дика вIаштIехьъяьнна а десаш айденна а болх дIаболабаьб ухх шера хьалхарча квартале предприятей коллективаша. ДIахо оратора аьлар цхьабола кулгалхой болх эрга мела боахаш, дикка хьу яьшкаш ярга, дахчанна дIаухийташ болга, цо пачхьалкхенна доккха зе ду. ХIанз а дукха моттигаш я бокъо йоацаш хьу тедаш, керда дIаегIа гаьнаш хьайбаш кагъеш, хьуна кодекс кхыча тайпара телхадеш. ХIара граждании декхарийла ва шийна могача тайпара хьу цIераш ювлара, телхаярах лорае, халкъа юкъарча рузкъага дика хьажа.

Къулбасела-Кавказски машинаькъа Грозненски отделене начальника депутата Л. Н. Нихалос шийн къамаьл хетадир машинаькъа балха эффективность айира дешашта. Цу хьакъехьа, аьлар цо, мехкъа отделене бокхха болх бу. БIарчча хьанйцача отделене мохьаш тIадотташ вагонаш латтар ухх шера иттлагIа пятилетка йолалуча шераца вийсдича дить сахьата кIезигденнад. Дика хьокхамаш доахийча предприятешта карагIдаьннар кхычарна дIадовзийта деза. Хаддехе а уж тайпа предприятеш кIезига я. Ухх шера пхе бетта подъездни наькъашка мохьаш тIадотташ сеца лоаттаьй 15 эзар вагон. ЧIоагIа уйла е езаш да Гудермес яхача станцера город Грозне предприятешен организацешен кагий мохьаш дIадахьара дош.

ДIахо Л. Н. Нихалос белгалдир машинаькъа Грозненски отделене мехкдаьтта чудетта цистернаш дIайигара планаш вIаштIехь ца яхарох, уж дIайига залкаш ца теларах заданеш кхоачаш ца еш юсилга. Шерагара шерага мехкдаьттахоша уж мохьаш дIаккхахьара йоагIачул совгIа планаш уттаю.

Урус-Мартановски района юрта боахаме йоккха моттиг дIалоац «Горец» яхача совхозо. Цу совхоза бригадира депутата З. М. Абуевас ше къамаьл деш белгалдир совхоза къахьегамхоша шоай дулхах-цIех дола гIулакх санна парте планаш тIайнцалга, пятилетка хьалхарча шера заданеши тIайнца декхараши кхоачашдара шерра яхь йоаржаелга. Дика, еррига агротехнически бокъонаш лелаеш дIадийннад бIаьстан хлаташ, дика дIахьош ба парна гIулакх дара болх. Цунца цхьана тхона бIаргагу совхоза производство дегIайоалаелчара кхоачамбоацараш. Эггара хьалха хиш дехкача лаьттаех, удобренеех тоьал пайда ца эцилга, агротехнически мероприятеш чакхъяхара ханаш туллийтилга. Из дерригa а кхетадеш махиллара, Iатк хьувкъамаа, юрта боахама продукташ яхара а пачхьалкхента йохкара а планаш кхоачашъяра.

Совхоза коллектив уж кхоачамбоацараш дIадаха гIерт. Дукха уйла тIаухийт доакъара беза чIоагIъяра. ТIеххьарча хана совхозе хьаннинад дика микроклимат, чIоагIъеннай къахьегама дисциплина, политико-кхетама болх дикагIа ба баьннаб. Цо наькъ уйлаш гIеттаю, цар къахьегама хьинар айду.

ГI. Ахриева цIерагIча Назрановски «Электроинструмент» яхача завода коллектива иттлагIча пятилетка шераш тIатеIIа къахьегаш шераш хилар. Пхе шера планал совгIа арахийцар 3,2 млн. сома маьха продукци, къахьегама овсарле цIаIи ахи гаргга айелар. Заводо кара а ерзаь арахеца йолаййр пачхьалкхен дикала Знак йола ши издели.

Заводе бригадира депутата А. М. Котиева ше къамаьл деш аьлар, КПСС XXVI съезда итогаш заводе дукхача наха даькъа лоацаш кийцалга. Партийно-боахама актива собране толамаш дувцарал совгIа гучадаьхар, залахете а, хIанз а долаш лола цIенхаштта кхоачамбоацараш. ДIадахача шера предприяте кхоачашъяиъяр изделей номенклатурахи пайда баран йола заданеш.

Къахьегама овсарле лакхъяра, продукце дикал айяра, цунга дIадодар лохдара, декхараш кхоачашдара гIо дергда балха бригадни метод юкъейоалаяро. ХIанз заводе къахьегам вIаштIехьбаккхара цу форма юкъезаа 600 совгIа саг. Оратора дIахо дийцар депутатий производственни общественни хьинар айдаьза даргдоацаш хилар, харжархой наказаш кхоачашдара болх тоабе безилгах.

Грозненски мехкдаьтта чакхдоахарашен химикашен, аьлар «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене генеральни директора депутата Г. А. Яценкос, КПСС XXVI съезда решенеш, ков. Л. И. Брежнева доклада тIара положенеши вызодаши шоай балха денале программа санна тIайнцар. Объединене коллективашта юкъе дегIа а ух шер а лу химически заводен «Электроприбор» яхача заводен инициативагIа дIайолаь «ХIара балха дийнахьа хьадер дукхагIа хилийта!» яхача денназагIа йола цхьайттлагIча пятилетка заданеш ханал хьалха кхоачашъяра тIаерлаь социалистически яхь. Шийн профессиональни цIейна — химика Денна накъайоагIаш объединене коллективо толаме кхоачашъяьй кердача пятилетка хьалхарча шера бить бетта план. Халкъа боахамга планал совгIа кхьачад итташ эзараш тонн бензинаш, 13 эзар тонн коача газ, 800 эзар сома маьха мехкдаьтта, химически синтеза продукци. Кхоачашъяьй къахьегама овсарлеи план. — Эррригача продукцех 40 процентал совгIа яр пачхьалкхен дикала Эзна йолаш арахийцай. Объединенен тха заводийн кулгалхоша де деза гIулакхаш ду халкъа эша товараш дукхагIа арахецара, цар дикал тоаяра.

Депутато дукха уйла тIаяхийтар Iалам лорадара дешашта. Цо аьлар уж дешаш объединене кулгалхой, партийни, профсоюзни организацей уйлан юкъмоттиге латташ хилар. ТIеххьарча пхийтта шера хиш лорадара объекташ хьалъярга дIадахийтад 40 млн. сомал дукхагIа ахча. Фо бIехделга кIезигдара мероприятей йоккха комплекс кхоачашъяьй. ЦхьайтталагIча пятилетке практически дикза чакхдоаккхаргда хиш лорадара мероприятеш кхоачашъелга. Цу гIулакха лаьрхIа 11 млн. сом карадераад дезаш да. Биологически очистни сооруженеш денней бийсанеен 280 кубометр цIенъергйолаш шерье езаргья, болх бе йолайолийтаргья мехкдаьтта шлак йоагаергйола установка. ХIаьта уж дешаш керттерча даькъе толаме къестадеш дале а санитарно-защитни зона хьакколлара дош чIоагIа сагем боабеш да. ХIанз а тIахьа хьанъоастаеш яц санитарно-защитни зонера дIабоахача дезалашта цIенош хьалдара участкаш, къоастадаьдац республика гIишлош еча организацешта уж цIенош хьал мел дулургда.

Дош лу респотребсоюза правлене председатела депутата М. А. Мамаева. Республика кооператораша, аьлар цо, къоабал а даь тIайнцар агропромышленни комплекс дIахо дегIайоалаяра оттадаь декхар. Цо дика торо лу потребительски кооперацe йолаш йолча йоккхача торонех пайда эца. Цо белгалара дакъа юкъедахьа деза кхачан программана. Цу лостамагIа оаха цхьадола балхаш ду. ДIадахача шера наьха шоай доалахьарча гIоина долча боахамашкара ийцад 3100 тонн дулх, 48 эзар тонн баьцадараш, 12 эзар тонн сом, дерригa а 44 миллион сома. Пхе шера уж закупкаш 217 миллион сома яьй. ХIаьта а цига пайда эцанза хIанз а дукха торонаш я. Оаха хIанз а мела болх бу наьха шоай доалахьарча боахамашца, мела лел договорни система юкъейоалаелга. Тоьаш яц заготовительни пункташ, кийчо йолаш йола кадраш. Продуктай дикка даькъа дов. Массанахьа а хьаьнача лаьттаех дика пайда эцац, юрташка кIезига бац хьайбаш а кох тIара овлхалараш а ца леладеш бола делалаш, хьайбай продуктивность лоха я.

Кхачан ресурсаш алсам яхара лоархIаме резерв я кооперативни организацей гIоина дола боахамаш сихагIа дегIадоаладелга. 1980 шера тха гIоина долча боахамаша делар 234 тонн дулх, леладаьча хьайбашта тIакхийттар 120 тонн, бакъда, кхы а дукхагIа де йиш яр. Кооператива берригa кулгалхой бац цу лоархIамерча гIулакхах боагIаш бола бехктокхам хеташ. ХIаьта цхьайолча районашкара Советий исполкомаш тайп-тайпара хьежар цу гIулакхага.

Ухх карарча шера лаьрхIад гIоина долча боахамашкара 10460 центнер дулх дакхха, цунца тIаккхетар — 2540 центнер. хIаьта пятилетка чакхйоалаш тIаккхеташ дола дулх 600 тонна а кхы дукхагIа хилийта дезаш да тхо. Тхо дог доахаш да моттигерча Советий исполкомаша кооператорашта лаьтташ хьакъоастадеча, фермаш хьалъеча, чунхабара кагий доахан хьалуча гIо дергда аьнна.

Кхачан программа чакхйоаккхачара лоархIаме декхар да, аьлар оратора, кооперативни промышленноста арахеца товараш дукхагIа хулийтилга. Дукха болх бе безаш да тхо керда предприятеш хьалъеш а йолаш яраштта реконструкци еш а, уж оборудованеца Iалашъеча, производственни кхазалаш карaерзаеш.

Сессе трибуне тIара производственни депутатски группай балха опытах дийцар Старогрозненски бурув тохара балхий управлене буруадеттараю депутата М. П. Баталова. Предприяте вIашагIъеллача депутатски группана юкъейоагIа халкъо хержа виийтта саг. Шийн болх цо дIаболабир къахьегама овсарле лаккхъяра, кIоарга скважинаш яхара технологи тоаяра, болх дикагIа бара керда торонаш лахарца. ХIара буровой депутатски посте тIахьожам болаш я. Цар депутатски группага хоам бу химреагенташ малагIча хьала тIа я, материалаш кхом беш дIаахийтара малагIа къовсам лоаттабу. Каст-каста буровойшка гIолла депутатски рейдаш ю. ХIара депутата къахьегаме масал гайташ, шийн деша да хила гIерташ ва. Халкъо хержарий теркам тIалаттташ да наха къахьега а салаIа а хила доагIа хьалаш Iалашдара дешаш. Шоай коллективе совета вадалаш хилара тарра, депутаташ массаза а партийни, профсоюзни, комсомольски организацешта хьалловцаш а гIо деш а ба. Царна корта болаш, доттагIалеи гIулакхаш хилар, общественни вахаре хьинаре даькъа лацар группа а хIара депутата а толаме болх бара хиланза даргдоаца хьал а хинна дIаттад.

Дош лу НГIАССР мелиорацеи хин боахамеи министра депутата М. Ш. Баматтиреева. Шийн къамаьл цу хетадир лаьтташта мелиораци елгеи хиш дехача лаьттаех дикагIа пайда эцилгеи дIахо дегIадоаладара проблемашта. КПСС ЦК майски (1966 ш.) Пленума решенешка хьежна республика боахамашка чакхйоаккхаш я лаьтташта мелиораци яра шерра программа. ТIеххьарча итт шера мелиорацега дIадахийтай 200 млн. сом гаргга капитальни вложенеш. Цу торо елар 30 эзар гектар совгIа кердача лаьтташта хий дехна, йолаш йолча 50 эзар гектара реконструкци а. ХIанз хиш дехна лаьтташ 145 эзар гектар да.

Хьалха латтача боахамашта керагIдийнараша хьехьокх хиш дехача лаьттаех ниьса пайда ийцача цар тIара хьувкъамаш лакха хулга.

Партийни советски органаша кулгал а деш республика мелиораторашa юрта боахама болхлоша цхьана балхеш ду хиш дехна лаьтташ шердара а царех дикагIа пайда эцара а тIадероадаь. Керда торонаш кхоачамаши лех мелиоративни балхаш дукхагIа а дикагIа а дара. Хиш дехача лаьттаех дикагIа пайда эцара дукха уйла тIаухийт Шелковскойи Наурски районни Гудермесски городскойи халкъа депутатий Советаша.

Бакъда, белгалдоах депутата, республика юрта боахамеи хин боахамеи органаша хIанз а Iалашдаьдац хиш дехача лаьттаех хьадала доагIар хьадоаккхилга. Дукхача колхозашен совхозашен цу лаьтташ тIара хьувкъамаш кIезига доах, шер-шера кхоачашъяц продукци яккхара оттаьь заданеш. Масала, дIадахача шера хиш дехача лаьттай хIара гектара тIара дьаьккхад ялат 26 центнер мара кхалзар, хIаьта дуга — 28,9 центнер.

— Съездо оттадаь декхараш кхоачашдеча боккха лоархIамболаш я социалистически Iаьдала органаш, — аьлар ше къамаьл деш КПСС Шалински райкома хьалхарча секретара депутата У. А. Исмаилова. — Партийни организаце кулгал а деш халкъа депутатий районни, городской, поселковни, юртий Советаша нахаца айхха бувзам а лоаттабеш эргабоахаш тоабу шоай болх. Берригача 975 депутатий инициатива хьаллоацаш, активисти эсхар хаддаиза шердеш, доккха даькъа юкъехьух социально-экономически программа дIахо дегIайоалаяра.

ДIадахача шерашка хинна гIалаташ, кхоачамбоацараш чоте а яаш моттигерча Советий чIоагIа уйла тIайодаш ба юрта боахам. ДикагIа вIаштIехьдаьккха дIадихьар гуйрана культураш дIаювлга. ХIанз массанахьа а шекара свекла, баьцадарашта, юрта боахама кхыча культурашта гIулакх деш латт. Хьайбай продукташ яхара хьалхарча квартала план дерригача хьокхамашца кхоачашъяьй, дIадахача шера цу ханаца нийсдича Iалашдаьд уж дикка дукхагIа йоахалга.

Бакъда, ниьса хургдацар Шалински района халкъа депутатий Советаша дерригa дешаш КПСС XXVI съезда решенеша дIа мадехха къестаду аьлча, шоашта сийнага бокъонех цар бизза пайда эц аьлча. Новкъоста Х. Х. Вокова доклада тIа дийца кхоачамбоацараши ца деш дисарашеи тхона а доагIаш да. Тха Советашта хIанз а мегаьдац экономически социальни дегIадоагIилга комплексно чакхдаккха, къестаде мадоагIара къестадац бахача наха гIулакхаш дара дешаш, кIезига йоакхо ю дукххача наха эша товараш дукхагIа арахецара, наха чубаха цIенош хьалдара, бытовой гIулакхаш дара, торговли, культура дегIайоалаяра хьожадаь ахча диза карадерзадеча хана уж дешаш тIагIертта, дикача дас санна къестадац.

Цул тIехьагIа къамаьл даьча Сунженски райисполкома председатела депутата Ю. И. Зиборова дийцар района экономикен культурен дегIайоалаярца, Iаьдала моттигерча органий болх эргабоахаш тоабарца дувзадеиа дешаш.

Цу тIехь чакхдьлар доклад кхоачалга. НГIАССР Лаккхехьарча Совето берригаш раьза а болаш тIайнцар КПСС XXVI съезда решенешкара хьадоагIача Нохч-ГIалгIай АССР халкъа депутатий Советий декхарех бола соцам.

КХОАНА—ХИМИКА ДИ

КАГИРХОЙ ХЬЕХАМЧАШ

Фоторепортаж

Производства эффективности балха дикали лакхъяра тlаьlертта къовсам лоттабеш я вай республике «Хlара балха дийнахьа хьадер дукхагlа хилийта!» яхача девизагlа эггара хьалха яхь дlайолальча СССР 50 шу дизара цlерагlча Грозненски химически завода коллектив. Дlадоладьча динача гlулакха шоаш инициатораш хиларах тарра предприятерча хlара цеха, смена химикаша билла пайда нийбу цхьайттагlча пятилетка хьалхарча шера шоай производственни мощностех, балха ханах. Цу дакъе къаьстта дика къахьегаш ба № 111 йолча цеха химикаш. Пхе бетта план а тlанийца социалистически декхараш а ханал массехк де хьалха кхоачащдаьд цар. Паччахьалкхен планал совгlа дуйнхача маькa синтетически спирт арахийцад. Цехо хьа мел деш дола синтетически спирт паччахьалкхен дикала Знак йолаш да. Из бонкха толам цар хетабу химикий дезача денна.

Керттерча дакъе уж къахьегама толамаш хьакхоллараш шоай хьинар кхо ца деш болх беш бола химикаш ба. Уж санна бараш итташ ба цу цехе. Царех цаl я аппаратчик, завода ветеран, коммунистически къахьегама ударник Тимонина Раиса. Яхье даим хьалха латтача аппаратчина шиъ бехкагlа балха тlа хьовзам хилийтарах цlий яла езаш гlулакх нийсдалийтац. Цудухьа цеха кулгалхоша кхыча химикашта хьохама уттаю из.

Предприяте ОТК коллективе къаьстта дика вlаштlехьбаьнхаб кагирхой хьехамчий болх. Къонача хlара болхлочоа тlачlоагlаьа укхаза йоккха опыт йола кадрови болхло, кагирхой хьехамча. Дикагlбола специалисташ лоархlаш болча хьехамчех хlаране дукха къахьегашийна тlачlоагlаьча къонача болхлочун говзал лакхъяра. Хьехамчаша къона химикаш lомабу заводе арахецаш йолча тайп-тайпарча химически продукцена дика а сиха а анализаш е, хьаьча продукцена юкъе цхьанкха тайпа брак нийсйолийтаргйоаца гlулакх дара кийча хила. Иштта болча хьехамчех цаl я ОТК инженер, предприяте ветеран Гей Лия Федоровна. Шийна опыт, дикагlйола балха методаш дlайовзийташ цо хьалхеба итташ говзанчаш ба заводе хьинаро къахьегаш. Хlинца цо балха говзал lамабаш Грозненски № 28 йола профессионально - технически училища чаккхйоаккхаш йола практиканте. Галицкая Ирина, цо хьехеш балхах хьанна говзалла дика кхеташ йоагlаш хиларах чlоагlа раьза я цунна хьехамча Лия Федоровна.

Керда къахьега болабенача къонача химикаца беш бола [illegible] болх иштта дика вlаштlехьбаьнхаб завода централни лабораторе коллективе а. Цу лабораторе меттел, ерригача предприяте а эттера дикагlа йола кагирхой хьехамча лоархlаш я Данилова. Ше укхаза къахьегаш йолча тхъаь шера тlехдика кхийтай из газа чоалхане химически анализаш яра балхах. Цу шерашка ше lоаь балха опыт дlа а йовзийташ дукха лаборанташ кхийчбаьб цо. Хlанз цо lомаеш йола къона лаборантка Т. Орел дика кхеташ йоагlа каралаьцача балхах. Цох доккха даш я хьехамча Любовь Кирилловна а.

СУРТАШ ТlА: 1. Хроматографашна газа анализаш е практикантна И. Галицкая lомаеш я ОТК инженер Л. Гей; 2. дикагlйола аппаратчик Р. Тимошина; 3. (аьрдехьара аьттехьа) Л. Данилова хьохаш я къонача лаборантка Т. Орела беча балхага.

С. ХУГАЕВА сурташ.

ХЬАДАЬРАШИ ДЕКХАРАШИ

31 мае мехка химически, мехкдаьтта чакхдоахачи мехкдаьттахимическими промышленноста болхлоша алхайттаналагlа дог гlоздаьнна дезду шоай профессиональни цlей — химика Ди.

Мехкдаьттахимикий укх шерара цlей белгала да КПСС XXVI съезд хиллача шера, Советий мехка партийни форума исторически решенеш кахаре кхоачашъяра тlехьа дерригача халкъо къовсам лоаттабеча хьале нийсденнадаь.

Дерригача халкъа боахама низ болаш йола доагорех бийдален база хиларга хьежжа тахан мехка халкъа боахамо лоархlамегlа йола моттиг дlалоац химеи мехкдаьтта химен.

Продукце лоархlамегlа дола тайпаш, къаьстта мехкдаьттахимически синтез дукхагlа яхаро лоархlамболлаш лакхдаьд дlаяхача пятилетка хьокхамаш.

СССР-о чlоагlгlа хьалаьцай мехкдаьтта чакхдахаре дерригача дунен тlа шоллагlа моттиг. Цу дакъа продукце бе-бе тайпаш дlакхухьийт дунен 54 мехка. Халкъа боахама из дакъа дегlадоаладеча лоархlамболлаш дакъа юкъенхухь грозненски мехкдаьттачаккдоахарашен химикашен.

СССР-е эггара хьалха Грозне арахеца йолаьй парафинаш, кокс, авиационни даьтташ, алкинбензинаш, керда катализатораш, цеолиташ, лохача давлене полиэтилен, кхыяраш.

«Грознефтеоргсинтез» производственни объединене республика доагора - энергетически комплекса лоархlамегlа дола дакъа хиларах тарра карарча хана республике арахецача промышленни продукцех ах арахец, цо объединена иштта вай мехка цу отрасле йоккхагlйолча йиъ объединенех а я.

1980 шера 20 ноябре кхоачашъяьй объединене продукци хьаяра план. Пятилетка шерашка къахьегама овсарле 15 процент дегlа а йоалаеш халкъа боахамга дlакхачийтай планал совгlа 75 миллион сома маьха тайп-тайпара продукци.

Паччахьалкхен дикала Знак йолаш арахецаш йола продукци 10,5 процент дукхагlа хиннай, иттлагlча пятилетка шерашка мехкдаьтта продуктай 15 тайпана сий дола пхисабарт еннай. Карарча хана объединене арахецаш йолча продукцех 40 процент тlехлаккхача категорех я.

Уж къахьегама толамаш хьахиннад къахьегама хьалха латтача формехи методехи шерра пайда нийбарах, цахаддаш профессиональни говзал лакхъярах, производства процессашта интенсификаци яра комплексни программа чакхъяхарах, предприятеш шеръярах, эргайоахаш тоаярах, иштта коллективашта хьалхашка латта боахамех политически декхараш кхоачашдеча партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша барт цаl болаш нийсек организаторски массово - политически болх чакхбахарах.

Иттлагlча пятилетка шерашка объединене предприятешка производствана юкъейиккхьай 11,2 миллион сом пайда бенна кердача техника 103 задании 270 организационно - технологически мероприятия. Цар торо еннай лакхаоктанови бензинаш, парафинаш, индустриальни даьтташ дукхагlа арахеца.

«Грознефтеоргсинтез» объединене коллективо технически процесс дегlайоалаяра тlехьа лоаттабеча къовсаме дикка дакъа лоац рационализаторашеи изобретателашеи. Иттлагlча пятилетка шерашка производствана юкъейиккхьай 20,4 миллион сом пайда баь 251 изобретении 11 эзар рационализаторски предложении. Болхлойи специалистийи творчески хьинар дегlадоаладара болх толаме чакхбоах СССР 50 шу дизара цlерагlча химически заводе, В. И. Ленина цlерагlча мехкдаьтта чакхдоахача заводе, производственно - товарни конторе, ремонтно-механически заводе, централни приборно - ремонтни мастерске. Объединене 20 болхлочоа РСФСР, ЧИАССР, СССР Миннефтехимпрома заслуженни рационализаторийи изобретателийи Сийлен цlераш еннай. Царех ба Д. Я. Геллер, Г. Г. Еремеева, Л. А. Сарыцева, В. А. Мельников, Л. Л. Амхадов, Н. Л. Низовский, В. Ф. Дементьев, кхыбараш.

Иттлагlча пятилетка шерашка «Грознефтеоргсинтез» объединене предприятешка производства эффективности балха дикали лакхъяра, хьадеш дар дукхагlа хилийтаре доккха новкъостал даьд социалистически яхьо. Мехкдаьтта чакхдоахарийи мехкдаьттахимикийи къахьегама коллективаш къахьегаш хиннай «Хlара балха денна — дикала Знак!», «Тlехьаюса коллективаш йоацаш ба болх!» яхача девизагlа. Бакъда, къаьстта шерагlа яьржар «КПСС XXVI съезде — 26 ударни кlира» яхача девизагlа парте съезда сийленца каьчабехара тlехьа дlайолаль социалистически яхь. КПСС XXVI съезда сийна къахьегама вахте а этта къахьийгача мехкдаьтта-чакхдоахарашеи мехкдаьттахимикашеи толамца кхоачашдир шоаш тlенийна хинна декхараш. СССР 50 шу дизара цlерагlча Грозненски химически завода коллективо котало яьккхай республикански социалистически яхье. Объединене гlолла яхье дика хьоккхамаш даьхад В. И. Ленина цlерагlча мехкдаьтта чакхдоахача завода, ПТК, ремонтно -механически заводе а кхыча а коллективаша.

Иттлагlча пятилетка задании ханал хьалха кхоачашъеча доккха дакъа лаьцад технологически цехий новкъостаца Амхадова, Колесникова, Рындина кулгалдеча, технологически установкай Агаронова, Елагина, Башкова бригадай, Лазарева, Дедюка, кхы дукхбараш кулгалдеча коллективаша. Шоай хьинари низи ца кхоадеш къахьегарех ба боккхагlбола операторащ Социалистически Къахьегама Турпал, КПСС XXVI съезда делегат Н. И. Ведерников, Н. И. Бурлаенко, П. Г. Тищенко, операторащ Н. Н. Жигулина, Л. Н. Борисенко, аппаратчикаш И. Г. Линев, В. А. Тимошенко, лаборантнаш З. С. Магомадова, М. Я. Бахаева, слесараш А. Ф. Кубяк, К. А. Халатов, иштта кхыбараш.

«Цхьайтталагlча пятилетка задаиеш толамца кхоачаши тlехкхоачаши яра тlехьа Ерригсоюзни социалистически яхь йоаржаярах» болча КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС-ей ВЛКСМ ЦК-ай соцамо хьинар айдаьи шоай профессиональни цlейна—химика Дена сийленца вакъаяка гlерташи йолча «Грознефтеоргсинтез» объединене коллективо ханал хьалха кхоачашъяьй карарча шера биъ бетта план. Планал совгlа маьхальыккхай 340 эзар совгlа сома маьха товарни продукци, цу дакъе, массехк эзар тоип лакхаоктанови бензиня дизельни доагорц.

Дахьача толамашца цхьана «Грознефтеоргсинтез» объединене, цун ерригача заводашна овлангара хинца тоабе безаш ба йолаш йолча нийбара болх. Объединене резервахи торонехи пайда лергlа доал деш пайда нийбад энергетически ресурсех, дукха маь болча химически реагентех. Йоккхача цифрашца хьахьоннаш да довш дола мехкдаьттен мехкдаьтта продукташи. Цу дерригне а новкъарле ю производства эффективность лакхъялара.

Масала, йоахалах лергlа доал а деш шоалагlа пайда нийбаро хlара шера 300 эзар тонн условни доагор кходеш продукцега дlабода мах 4—5 миллион сом кlезигбеи торо лургья.

Грозненски мехкдаьтта чакхдоахарашеи химикашеи хьалхашка доккхий чоалхане декхараш латт цхьайтталагlча пятилетке. Карарча пятилетке дакъа даргдоацар да керттерча дакъе къахьегама овсарле лакхъяра чотагlа планагlа лерхlача бесса производства объемаш лакхъелга.

Цхьайтталагlча пятилетке дlахойоэача хана дукхача установкаштеи производствашта реконструкци яра, укх технически кердаяхара тlаерзаяьча мероприятей бlарчча система белгалъяьккхай цу отрасле. Иштта дегlайоалаергья мехкдаьтта-химически производство а. Фенол, полиэтилен, синтетически спирт арахецилга эргидаьккха тоаде лерхl карарча пятилетке.

Цунца дувзаденна цхьайттагlча пятилетке Грозне лоархlамегlа йола гlишло хургьа каталитически крекинга комплекс хьалъелга. Из комплекс болх бе йолалийтаро торо лургья арахецаш йола мехкдаьтта сийрда продукци дикка дукхагlа хилийтеи котельни доагор арахецилга из миссел кlезигдеи. Хьалъе йолаергья кхыйола установкаши производствашеи, Грознера lалам лорадеяга тоадара, фо цlендеш дола биологически гlирсаш шердара. Денне буса 280 эзар кубически метрга кхоачаш бlехи хиш цlендара тlадерзадаь лоархlамболлаш дола балхаш чакхдоахаргда.

Р. ТАШТАМИРОВ, КПСС Нохч - Гlалгlай обкома мехкдаьттан химически промышленноста отдела заведующий [illegible]

ТlЕХЬАЮСАЧАРЦАРА—ХЬАЛХАРЧАРЦА

Дукха шерашка вlаштта планаш тlанийца социалистически декхараш кхоачаш ца деш яр Карабулакски рудай йоаца материалаш арахеца завод, мела яр къахьегамеи производственни дисциплина а. Духхьа укх тlеххьарча хана массехк директор хувалвенна цу заводе. Сона дукхаза а хоар завода хьалха хиннача директораша оборудоваши морально тишъеннай, проект оттаеча хана цlенхашта гlалаташ дувлийтад, яхаш дувцаш, бакъда, из дерригa а коллектива доаггlача бесса кулгалде ца хар мара кхы хlама хиннадац.

Завода проект оттаяьр Ленинградера «Союзгипронерудь» яха институт я 1966 — 1968 шерашка, хlаьта 1974 шера октябрь бетта завод болх бе дlайолаеннай шера 1125 эзар кубически метр жагlа, аьта тlо арахеца проектни мощность а йолаш. Хьалхагlа хlара шера 500 эзар кубически метр гаргга мара кийча продукци ара ца хецаш хьаьнай завод. 1981 шера планагlа 680 эзар кубически метр продукци арахеца лаьрхlадар.

Дlаяхача пятилетке завода план 50 процент мара кхоачашъяьнзар. Проектни мощность кара ца ерзаяра кертгlера бахьанаш да технологически схемашка юкъ-юкъера силадаш ца хилар. цу гlулакхо цхьаццайола механизмаш болх ца беш сайцача ерригазавод сацаезаш хул, хьабехьаш бола жагlа цlен ца а беш ше боаггlача бесса хьачутел, жагlа чаккбоаккхача дише тlа кхаьчача цунах 17 процентага кхаччалца гlум йоаллаш хул. Гидроклассификаторашка дlачуйохийташ йола гlум чакхъяяро грунтови насосаш йохаю. Дукха материал чакхйоаккхаш хилча иасосех шин бетта мара пайда эцалац, нормагlа 12 бутт болча. Доагlача бесса лента оза йиш йолаш дола хьалаш ца хиларо конвейерин линей балха овсарле лохйора. Хlаьта lаьа замалахьа завод болх бе йиш йоацаш соцар дерригача производственни тlирсашка отоплени котельни йоахье газ ца хиларах.

Дlаяхача хана заводо баьча балха анализ йича гучадаьннад вай лакхетьа дийца кхоачамбоацараш бахьан долаш ерриге а цо болх баь ха 45 — 55 процент мара ца хиналга.

Рудай йоацача промышленноста предприятешта технологически проектироване нормашца йистача оборудованех пайда пlйбара коэффициент 0,7 хила езача проектагlа тlанийпар 0,9 л, из коэффициент ларде а лаьца оттаяьй завода проектни мощностагlа 650 — 680 кубически метр продукци арахеца езаш.

Уж дерриге а кхоачамбоацараш завода хиннача кулгалхошта гуш дар, бакъда, уж дlадахара деш дукха хlама дацар. Цудухьа завода ерригача низалех пайда ца нийбеш бусар. цунца цхьана план кхоачаш а яцар, кадраш балха тlа а сецацар.

Заводе болх бе керда директор Абубакаров Салаудин Алиевич вора. Хьалхарча деношке а инженерни службаца, партийни профсоюзни организацешца цхьана дlаболабир цо тlехьаюсаш йола производство меттейоалаяра тlабердабаь болх.

Укх тlеххьарча шин шера завод йовларгйоацача яьнна хувцаеннай. Дикка «айенаэй къахьегама овсарле, балхара дlабуvла нах кlезигбеннаб, заводхой рапорташ тела баьинаб планаши социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдарах. Дlадахача, иттлагlча пятилетка тlеххьарча шера цар шоай план ханал цхьа бутт хьалха кхоачашйир. Хlаьта карарча шера дlабахача биъ бетта планагlа 214 эзар кубически метр йолча цар, арахийца продукци 229,2 эзар кубически метр я, план 107,7 процент кхоачаш а еш. Къахьегама овсарле 110,7 процентага кхоачаш лакхъеннай. Хlаьта укх шера хьалхарча квартала итогех республика промышленни предприятешта юкъе хьалхара моттиг хьожаяьй завода, цу толамах доккха дакъа доалл завода директора Абубакарова.

Завода кулгалхоша йоккха йоацача хан-юкъа дукха болх баьб 1981-ча шера 680 эзар кубически метр жагlа, аьта тlо, гlум ара а хецаш производственни план кхоачашъяра тlаберзабаь.

— Заводага дерргlа болх байтар дукха тишъенна оаттахалаш хувца а цуваш ерригача уллаштеи оборудованенеи капитальни ремонт дьй. Кхоъ спиральни классификатор, кхоъ дефицитни грунтови насос, массехк транспортер мукъаллийта торо енна, гlум хоржаш йола спиральни классификатор оттаьй заводе. Уж рационализаторски предложенеш балха юкъейоалаяро шера баь пайда 395 эзар сом ба, — яхаш дувц завода директора С. Абубакарова. Кхоалагlча корпусе ГРТ-8 яха 8 грунтови насос боккхагlа низ болча ГРУЛ-10 яхачарца хийцай, цу гlулакхо торо еннай завода лертта болх бе. Карарча хана ГРУЛ-10 яхача цхьан насосаца болх беш я завод цо арахецар миссел мара дикал йолаш продукци ара ца хецача проектагlа лаьрхlача ворхlена меттел. № 11, 12, 13, 14 йола лоха овсарле йола конвейераш цхьа оагlув хьалланхбарах горизонтально дlашнйсъеннай. цо торо еннай производство дегlайоалаеи из рационализаторски предложени балха юкъейоалаяле lоухаш хинна продукци соцаен. Цу предложене шера 62 эзар сом кходе торо лу.

Цу дикача гlулакхийн рационализаторски предложенейн автор завода керттера инженер Долаков Зархмата Бахьаудин ва. Цо балха юкъейиххьача духхьал шин рационализаторски предложенех цунна енна премя 5000 сом да.

Овлангара хувцаеннай заводе производственни дисциплина, ерригa агрегаташи уллаши тlачlоагlъяь я къаьстача болхлоштеи инженерно технически балхахоштеи, уж технически нийсача хьала тlа хилара царех хlарaвар бехкем ва.

Завода кердача кулгалхоша цlенхашта дисциплина лелаяр цхьаццаболча нахе дезадзар, уж балхара дlабувла болабелар, бакъда, производствах дог лазаш бараш заводе болх бе lийра. Нагахьа санна 1978-ча шера балхара дlабувлараш 51 процент хиннабале, 1980-ча шера уж 30,5 процент мара бацар.

— 1981—1985 шерашка завод социально дегlайоалаяра проектагlа кхоалгlъе итт квартира хlаране чу а йолаш шин цlа, 140 моттиг йолаш берий ясли хьалъе езаш я, — йоах завода керттерча инженера Долакова, — бакъда, хlанз а къоастаьа вазиавац подрядчик. Хlаьта балхара кадраш дlаювлара керттера бахьан из да.

Заводе дукха ба из lойллача дена цига тlехдика къахьегаш бола болхлой. Царех ба дробильно-сортировочни цеха слесараш З. Кодзоев, В. Мореев, газоэлектросварщик К. Евлоев, цеха тракториста Б. Осканов, В. Сергин, автотранспортни цеха шофераш Б. Евлоев, Н. Дегтярев, планаши социалистически декхараши кхоачашдеча дакъа лоацаш бола кхыбоаш. Лакхебийцача берригеша а шоай нормаш 150—160 процент кхоачашъю.

Шерра яьржай предприяте «Хlара балха дийнахьа хьадер дукхагlа хилийта!» яхача девизагlа социалистически яхь. Завода ерригача коллективо доккхий социалистически декхараш тlанийцад цхьайттагlча пятилетка хьалхарча шера план 7 ноябрь тlакхоачаш кхоачашъе.

Карабулакски рудай йоацача гlишлон материалий завода коллектив Аргунски гlишлон материалийн гlишлон индустрен комбинатаца яхь лелаеш йола массехк шу да. Яхье котало даим аргунцашка хулар, амма дlадахача шерен укх шера хьалхарча квартален итогех карабулакцашка я хьаълле. Уж коллективаш каст-каста дlа-юха йолаш, балха опыт дlа-яха хуш, шоайла гlо деш хул.

Хlанз заводе къоастадеш да завода реконструкци ярех продукци дукхагlа арахеца торо лургйолча шоллагlча технологически линена проект оттаярен дешаш.

Доккхий социалистически декхараш тlаийцад заводхоша, хlаьта хьалхарча квартала толамаш хьагойт уж царех лоархlабергхилар.

А. САГОВ.

ЯХЬЕ ХЬАЛХА ЛАТТ

«Кавказэнергоремонт» яхача треста Къулбаседа-Кавказски монтажни управлене яьржача социалистически яхье хьалхалаттарех цаl я Грозненски прорабски участка коллектив. Хlара бетта плани тlанийца социалистически декхараши тlехкхоачашделга цун традици а хинна дlаэтта гlулакх да.

Денгара денга шерагlа яржаш латт укхаза «Хlара балха дийнахьа хьадер дукхагlа хилийта!» яхача девизагlа йола социалистически яхь. Цу яхье дакъа лоацаш болча участка болхлоша укх шера 27 мая дика къахьегама толам а боаккхаш рапорт делар дерригача технико - экономически хьокхамегlа пхе бетта план кхоачашъярах.

Дукха монтажни балхаш даьл участка коллективо укх шера «Грозэнерго» яхача районни энергетически управлене теплоэлектроцентралашка. Белгалбаьнна дика къахьегаши хадданза социалистически яхье хьалха латташи ба укхаза Къахьегама Цlеча Байракха, «Знак почета» яха орденаш леласча Разувай Николая кулгалдеча бригадера монтажникаш Багулин Владимир, Попов Виктор, Колосова Надежда, сварщик Индербаев Денис, кхыбараш. Хlара сменагlа нормаш 115—125 процент кхоачаш ца еш цхьа ди дlадахийтац цар.

Х. СУРУДЖАНЦ, Грозэнерго оператор.

Дозанал дехьара

«Китайски пена» тlехьашка

ХАЛКЪА ДУХЬАЛАРЧА ПОЛИТИКАНА ДУХЬАЛЕ Ю

Пекине сахьайза ба китайски къахьегамхошта юкъе раьза цахилар тlа-тlа совдулаш латташ хиларах. Цунна дола тешал да дукха ха йоацаш Тайюаньски металлургически комбинате (Къулбаседа Китай) нийха йоккха къахьегама конфликт. «Дlаякха бюрократи, дlаякха привилегеш, дlадаккха ялаш дар» яхаш лозунгаш а долаш хинна къахьегамхой из выступлени йолаш, болхлоша заявлени йир lаьдалаша лай хьисапе леладу тхо аьнна, хlаьта «шоай вахара лоархlаме дола дешаш шоашка къестадейтилга дlа а дайхар. «Фега молха хьаж ииххай» — иштта характеристика елар Тайюане эттача хьала моттигерча газето.

«Молха хьаж» духхьал Тайюане иккха lийнанц. Дукха ха йоацаш забастовка яьй шанхайски цхьан фабрика болхлоша. Китайски къахьегамхой хьуваш хиларах дола хоамаш хадданза уташ латт духь-духьача мийиргашкара. Социальни, политически, экономически проблемай кlийлех тlа китайски дуниккача районешка хулаш йола беспорядкаш чlоаггlа алсамъяларца дувзаденна. Дэн Сяопина моттигерча lаьдалашта бокъо еннай тlа-тlа совдулаш латта lа нах раьза ца хилара тlакхьоцам лоаттабара а из тоlадара а тlема хьалаш уттаде.

Тlеххьарча шерашка Китае хулаш йолча событешца дувзденна а йоацаш боаду болхой мехка кулгалхоех бола таташ, шоай хьашташ кхетадайт. берригача къахьегамхой бокъонаш нийсен йизаш хилийтара къовсам болабайт. Хlанз а тlехьа бокъо йолаш ваь мугlарера китаец болхи профессии шийна мукъагlа харжа меттел, шийна лоача ваха ваха я.

КНР къахьегамхой хьалаш дикка чоалхане дерзаду предприяте болхлойн гlулакхерча нахьех тайп-тайпарча категорейн группайи бокъонаш цхьатарра ца хиларо. Ханна балхаш де юрташкара городашка ухийтача эзархоех латтача эггара бокъо яйнача группал совгlа йолаш я паччахьалкхени «кооперативни» оалаш йолчен доалахьаь предприятешка балхаш деча къахьегамхой, кхы ши группа. Кхьметтел официальни даннех а, «кооперативни» доалахьен предприятей болхлошен гlулакхерча нахех шера нийду алапеш, паччахьалкхен предприятешка балхаш дечийчарчунца нийсдича кхоалагlа дакъа лохагlа да.

Шийна аргlанна паччахьалкхенчар санна, иштта «кооперативни» а предприятей болхлоштех тlулакхерча нахех юкъе а а тайп-тайпара социальни группаш: «официальни» бараш, вешта аьлча, дилла а болх бе штате дlаяйцараш, «хинна бараш», цунга хьежжа дилла болх берий штатаца боацараш, хьалхарча группацарчар алапеш лахагlа да, дилла а болх бергхилара гаранти я, балха даладен нахе а, хlанзарча хьанарча китайски хьалашка лоархlамегlа льготех пайда а нийбу.

Алхха, официальни болх лойн гlулакхерча нахьен мара бокъо яц профсоюзе баха. Долча бесса аьлча, «культурни революци» хиннача шерашка йохаьчул тlехьагlа массехк шу хьалха юххьаь а 100 миллион болча болхлоехи гlулакхерча нахахи 60 миллион саг чуловцаш а йола хlанзара Ерригкитайски профсоюзий федераци, бокъонца лаьрхlача, къахьегамхошта юкъера социальни башхалонаш хьаллоаттае а уж вlашагlбаха а лаьрдlа йолча средствех цаl я. Лоацца аьлча, профсоюзаш Пекина болхлошта духьалара политика чакхйоахаш я. Шоай керттера декхар — къахьегамхой хьашташ хьаллуэцар кхоачаш ца дарал совгlа, уж из гlулакх де гlерташ а яц.

Массехк социальни экономически проблема яра оттар бахьан долаш тlеххьарча шерашка вогlа хиннад китайски къахьегамхошкара хьал. Цхьадолча лоархlамех, «совболча» нахах латта эскар духхьал китайски городашка 30 миллион сагага кхаьчад. Экономикана «урегулировани» яр оалаш йолчун аргlаьарча этапе йоаржае лаьрхlа хинна производство чlоаггlа хьоарчае дага йолаш Пекин хиларагlа, сихха тlакхетаргба бе болх боацараш. Китайски болхлойн гlулакхера нахи тlанийсу, зуаш баращта хетачох, дегlаахара темпаш хlанз 20 процентга юхегlертача инфляцене. Дэн Сяопин ше «нагахьа санна маьлаш дlахо а тlадеттало, болхлошта, гlулакхерча, наха оахархошта тlеххьарча шерашка шоашна дlа мел кхаьчар карара даргхилар» мунlарал ца дича валаийр. Хlаьта царга кхаьчар геттара кlезига хинна хилар бахьан долаш тlеххараш дикка оза дезаргда цар.

Кхетадеш да хьалхашка эттача хьалашна, болхлойн гlулакхера нахи шоай бокъонаши хьашташи бахьан тlатlа хьаннарегlа къовсам лоаттабе болалуш хилар. Законагlа иштта хила доагlаш хlима да китайски къахьегамхошта дlадехараш экономически хинна ца lеш, политически а хулаш латташ хилар. Китае хlанз латташ долча гlулакхаша шоаш дlадех бокъонаш нийсен йизаш хилийтара, общественни паччахьалкхени актуальни проблемаш къастаеча юкъарчал доацаш дакъа лаца къахьегамхой бокъо хилийтара, Китая кулгалхой маоизма хьальча болхлошта духьаларча политикана духьала къовсам лоаттабелга.

В. ГЕЛЬБРАС, исторически lилмай доктор.

(АПН).

Милитаризмава, кхераме ядерни герз lоадара чlоаггlа духьала яьннай Вlашагlкхийттача Штатий прогрессивни общественность, из тlехьа я машара, дунен халкъашта юкъерча кхерамзленна.

Демонстрацешта, митингашта юкъе дакъа лоацараша Кlайча цlен администрацегара дlадех адамлена валар дахьаш дола герз хьаде ца а гlерташ берригача американцашта хьабе болх хулийталгеи, дешара, негритянски бераши кхийка нахи корзагlа баьнача расистех лорабара йола торонаш хулийталгеи lалашдер.

СУРТА ТlА: ер зlеддига негритянски йиlиг тlехьа духьале, расизмана духьала Вашингтоне хиннача демонстрацена юкъе бокххагlбараш-ца цхьана дакъа лоацаш я.

Л. ПАХОМОВАЙ сурт.

ТАСС фотохроника.

1 ИЮНЕ — ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА БЕРАШ ЛОРАДАРА ДИ

Машар. Х.-Б. ИСРАИЛОВА сурт.

ВАЙ БЕРИЙ ИРАЗ БАХЬАН

Бераш хьамсара хетар лакхе правственни норма а хинна дӀаэттад царна кхетам балара еррига шоай дега йовхал дӀателаш болча советски наха. Цудухьа да кхалнахьа дунен халкъашта юкъерча демократически федераце решенегӀа шер-шера дездеш долча бераш лорадера дунен халкъашта юкъерча Ден кдеиш советски наха чӀоагӀа хьалдоацаш хилар.

Парте XXVI съездо чӀоагӀдаьд «1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальнии дегӀайоалаяра керттера лостамаш» яха лоархӀаме теоретически а практически а документ. Вокхъалдар аьлча, да а да из дерригача халкъа документ. Цу документа тӀа лаьрхӀад кхалнахьа — коакойн кхуваш йоагӀача тӀехьенна вахара хьалаш тоалдара тӀадерзадьча гӀулакхий нерда система чакхъякха.

Социализмо хьайийллай бераш цхьанна хӀамах хьерам боацаш а ираз долаш хургдолаш а кхедара эша тоенаш. Хьалхо дӀадехача новхалех цхьанне а хиннадац хӀанзарча берашта дараш санна дола дике хьалаш.

ЦӀаьнха а уйла влаш берий еча йоанхои масштабий. Вай пачхахьалкхено кходац финансически унахцӀена а массе оагӀорахьара дегӀадаьхна а бераш хьалкхедеш йола берий бешамаш хьалъьра средстваш. Духхьал вай республике хьалъьай дӀанхача кттлагӀча пятилетке 6685 бера моттиг йола берий яслей — бешамий 46 типовой здани. Хоза тоаль берий учреждениеш кхачай Грознерча нехкдеьттахой, бувамхой, кога гӀирс берий, кхыберий берашка.

Городерчарца цхьала хьалъеш латт берий бешамаш юрташка а. ХӀаьта церех цхьаараш хӀамма а эшацагӀа а яц городерчарел.

Баркал ца оалаш мишта ютаргья, берий унахцӀено чӀоагӀъяра а царна массе а оагӀорахьара дегӀадахкара оаша хьалаш хьадера а средстваш кхоеш йоаца «Наурский» кохсий совхоза директи, партийнии профсоюзнии организацеш. ХӀани укх сахьате духхьал из цаӀ мара яц республике тӀера кхайла наьк ду бассейн йолаш берий беш. Укхаза я физкультурни зал, къаьстта дола бераш дийша дада цӀенош, дика кийчъь а гаьнаш егӀа а участок. ХӀаьта бахьан доацаш дацар цу бешага хьажа баькхача доазол дехьарча хьашаша цига ухача наха йоазош деча книжнашка тӀа дукха дикадераш ялар.

ТӀехьарча хана практикака юкъеденад 280 бера моттиг йола йоккхий комбинаташ, яслеш — бешамаш Грозне меттел, юрташка а хьалъелга. Цу тайпара берий учрежденеш я Аргунски гӀишлон материалийн гӀишлон индустрен комбинате, домостроительни комбинате, Нохч-ГӀалгӀай цементин заводе, Вознесенскерча газ чакхйоалача заводе.

Дешна даха ха йоацача берий учрежденей «сеть шеръкларца цхьана тоалуш лагӀ цу учрежденешка берашта лоаттаду хьалаш а. Иштта, готтача, тишача цӀеношкара кердача типовой зданешка дӀачудигад бераш Ачхой-Мартане, Урус-Мартане, Ножай-Юрта, «60 лет Октября», «Россия» яхача колхое (Наурски район), кхычахьа.

Хьалхарчуд дукха а дикагӀа Ӏалашъяь я хӀана берий учрежденеш. Цар я эшаш йола чӀоагӀа а кӀаьда а инвентарь, холодильники технологически оборудованеш. Дукхачар я телевизораш, хьехара эша технически средстваш. Дукха шерий да берий бешамашка подпискагӀа «Кхетамхочун библиотека», «Юртара берий беш» яха изданеш санна дола методически литература уха.

Эрсий халкъо оалаш да: «ЦӀен дакал миӀнигий хоал яц, кхачал морзал я». Кхыметтел аггара дикагӀа долча хӀанзарча ханарче гӀирсех а кхоачам бац бераш кхеде дезаяча тайпара кхедара. Царна эш дега йовхал, иавна уйла.

Дукха я республике оаш кераладаьца гӀулакх цӀена, тешаме, дег тӀара лададара даьнъера масал гойташ йола педагогически коллективаш. Царна юкъе я Грознера №№ 10, 48, 85, 107, 117 йола, Шаьлара № 2 йола, Аргунерча гӀишлон материалийн гӀишлон индустрен комбината, дукха кхыйола дешна даха ха йоацача берий учрежденеш. Дика Ӏалашду ухкаш бераш!

Тахан баркал ала лов сона кхетамхошта: Р. С. Муталиевайна (Назранера «Электроинструмент» яхача заводе ясли-беш), А. М. Джунаадовайна (Шаьлара № 2 йола берий беш), Л. Н. Дороховайна (Грознера № 54 йола берий беш), Г. Г. Штейнкайна (Грознера № 10 йола берий беш), кхыбарашта.

ХӀ-ча пятилетке дӀахо эргадаькхе тоаде лаьрхӀад школе даха ха йоацача берашта общественни кхетам балара гӀулакх; кхы а дергда дилла болх беча а сезонни а дешна даха ха йоацача берашта йолча учрежденешна нах Ӏалашбера тӀадерзадаь гӀулакхаш.

Республикерча дешна даха ха йоацача берий учрежденей педагогически коллективаш декхар да педагогически кхетам бален процесс даим эргайоахаш тоалр, хьалха латта педагогически опыт юкъараерзалри из дӀайоаржалри, нагийчарех бокъонца бола гражданаш бар.

В. ТАЦЕНКО,
Нохч-ГӀалгӀай АССР просвещене министерства дешна даха ха йоацача берашта кхетам балара инспектор.

ВАХАР ЧУ ГӀА БОАККХАШ

Чакхдоалаш латт цхьайкха а дешара шу. БархӀлагӀча классе дешаш болча дукхача дешархошна уйлаш юх фуд дӀахо дердар? Кхевь навкъах малагӀа лаьцача ба, кхаьнь ба: профтехучилище, юкъера лаьрххӀа йола заведени, юкъарча образовательни школа 9 класс?

Фу де могадича бакъахьа да царна а цар даьштен ноаноштен а?

№ 1 йола Карабулакски юкъерча школа бархӀлагӀча кхаь классе дешаш ва 80 совгӀа саг. Дукха ха йоацаш анкетированн йир царна дӀахо дешара лаькъе. Ахане совгӀа бараш 9-ча классе деша раьза болаш ба. 40 процент совгӀа ба юкъерча лаьрххӀача дешара заведене баха лоараш, хӀаьта итт процент а бац профтехучилищаца безам бараш.

Цо фу йоах? Цо йоах профессиональни ориентаце гӀулакх во латт цу школа дешархошта юкъе. КӀеззига моттигаш хилац, дешархочох доакха цӀагӀа дезала юкъе, даьгаре, наьнагӀре Ӏомадаь ца доагӀа гӀулакхаш дӀадаха дезаш педагогически коллектива хулаш.

Вай мохк дегӀаахара новкъа бодачоа тара ба. Беррига а хьалъеш латтача гӀишлоша дӀалаьнаб на. ЦхьайтталагӀча пятилетке дукха наш боалла а гоаза а кулгаш эшарга. Коммунизм хьалъяра даькъерча доккхийча декхараша, Ӏилма-технически прогресс сихъяларо тӀа-тӀа ирагӀа хьалхашка уттаду лаккха квалификаци йола кадраш кийчъяра декхар. Тахнарча болхло хила веза профессиональни гойкал лаяха йолаш, болх дика бе ховш, шиӀ знанеш даим лакхъеш. Духхьал цу тайпара бола болхлой ба профессионально-технически образоване пачхахьалкхен система дешара заведенешка кийчбераш.

Керта чу цхьа шоай тайпара йола тӀехьайнса уйлаш яхар а профтехобразовани бокъонца йовзаш ца хилар а бахьан долаш бархӀлагӀча классашкарча дешархой цхьадолла дакъа (дайн ноанойн хьехамагӀа) профессионально-технически образоване башха безам болаш бац. ХӀаьта из наьса а дац. Школаш йистейоахараштен цар даьшта-ноаноштен ха деза, хӀанзарча хана юкъера профессионально-технически училищаш кердача тайпара йола дешара заведенеш йолга. Уж хьалха хиннараш санна йола училищаш яц, техникумий тайпара йола школаш я, вешта аьлча, юкъерча лаьрххӀача дешара заведене тайпара. Уж я юкъарча образовательни а специальни а предметашта йола кабинеташа лабораторенаш, дешар хьехара эшача технически средстваша Ӏалашъяь производственни мастерскеш, хьехара эша гойтара пособеш, дешара производственни процесс кхиа йоагӀача бесса вӀашӀтӀехьънекхара хиланза аргйоаца приборашна инструменташна а йолаш йола заведенеш. ХӀаьта дешархошта кхаь шера юкъера образовани яц, укхаза лаьрххӀа дола предметаш Ӏомаду, ше хержача профессех йола навыкаш карасраю.

Профессионально-технически училищашка латта гӀулакхаш школьникашта лертӀа довзаш ца хилара цхьайкха бахьан да профучилищаша, предприятеша, совхозаша, колхозаша дешархошта профессиональни ориентаци ялара школашта эсала гӀо деш хилар.

Малав эггара дикагӀа болхлочун професси йовзар? Малав эггара дикагӀа къахьегаю луча дегаӀоаза дувцаргдар? Дукхйол квалифицированни болхлой колхозхойн, дукхьал наха из хьекаш бола профтехучилища педагогаш ба. Новкъадале а, уш кӀеззига хул школашка.

Къамаьлашца, хозача дувцараш безабалийта йиш яц сага къахьегам. Цунга къахьегийта деза. Амма хӀанз укх сахьате школашка болаш бола къахьегам (школашта юххерча участкашкеи мастерскешкеи болх, бар, тишашка макулатурей гулъяр, классий помещенеш цӀена лелаяр) вӀалла вхоагӀам болаш а дац. ХӀаьта цул совгӀа хӀама школага доллургдац. Цунна чӀоагӀа гӀо эш промышленни предприятей, совхозий, колхозий оагӀорахьа.

Цу тайпара, вай бераш ка вахаре шоай лаца хьакъ дола никъ лацийтара, царга нехка пайда байтара а царна шоай ираз къахьегамах доаллига хайтара а, вай, кхийнараш, декхаръйла ле цу гӀулакха царна гӀо де. Воай опытаца, воаш, из гӀулакх тесса хига йиш йолаш ца хиларца, тӀагӀертта цу деша оарцагӀдаларца. Професси харжар-м сага шиӀ гӀулакх хинна ца Ӏеш, хьалхарча даькъе общественни гӀулакх а мадий. Цудухьа КПСС XXVI съездо школана хьалхашка оттадаьд школаш йисте йоахараш къахьегара дикагӀа кийчбара, къахьегам безаш хургболаш дешархошта кхетам балара методаши формаши хувцаш эргаяхара, профессиональни ориентаци ялара декхар.

М. ФРОЛОВ,
РСФСР заслуженни хьехархо.

ДАКЪА ЛОАЦ РЕСПУБЛИКА ВУЗАША

СССР лакхерчен лаьрххӀача юкъерчен образоване Министерства чӀоагӀъяьй лакхерча школа проблемай Ӏилма-тохкама балхий план.

Плана керттера лостам — образоване хьинаре центраш лоархӀаш йолча дешара заведеней коммунистически кхетам балара, дегӀаенача социализма общества Ӏилма, культура дӀахо йодача хана лакхъяра, тоаяра болх айбар.

«Студентий тоаенна коллектив вӀашагӀйоллари саг шиӀ профессе ваькъа тӀа валари» яхача проблема къоестаелга тӀадиллад Нохч-ГӀалгӀай университетан Грозненски мехкдаьтта институтан, хӀаьта аьлча, цу вузий общественни Ӏилмай кафедрай Ӏилмахой балхаш вай мехка а доазол дехьа а дика довзаш да.

Я. АЛЕНКИН.

САЛОӀАЧА ДЕНОШКА

30 МАЙ

С. М. Кирова цӀерагӀча культуран салаӀарех беркь. 10.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. 14.00. «Коммунизмага тӀа боаккхаш да тхо» яха радиоконцерт. 16.00. Кинолекторий. «Коммунистически хьисапе болх а бе, даха а даха» яхача темах йола лекци. 16.00. Музыкальни эстрада. Нохч-ГӀалгӀай пачхахьалкхен филармоне симфонически оркестра концерт. 18.00. Баьццара театр. Грозненски ЦБР «Искатель» яхача вокально-инструментальни ансамбля концерт. 20.00. «Хьалха бар коммунисташ» яха кинофильм.

В. И. Ленина цӀерагӀа культура Дворец. 11.00. Болх беш да «Фаьле болча хьоашалгӀа» яха берий кинотеатр. 19.00. Лопе де Вега язъьча пьесах оттаеш йолча халкъа драматически театра «Венециански жеро» яхача спектакля премьера.

Н. К. Крупскай цӀерагӀа культура Дворец. 11.00. «Парти — советски халкъа авангард» яхача книжкай выставка темах йола беседа.

«Оргтехника» объединене культура ЦӀа. 10.00. Болх беш я нана дезерий клуб. 11.00. Болх беш я дешархочун салоӀача ден клуб.

Химикий культура Дворец. 17.00. «Ахкарра берий салаӀар» яха даьшта-ноанашта йола педагогически всеобуч. 18.00. Химикий Денна хетадаь «Тха кӀира» яха радиожурнал.

31 МАЙ

С. М. Кирова цӀерагӀа культуран салаӀарех [illegible]. 10.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00, 14.00. «Тахан вай параде дац, коммунизмага бодача новкъа тӀа да» яха радиоконцерт. 16.00. Кинолекторий. «СССР а НГӀАССР а химически промышленность дегӀаяр» яхача темах йола лекци. 18.00. Музыкальни эстрада. Концерт. 18.00. Баьццара театр. Профтехобразоване управлене «Нийсархой» яхача ансамбля концерт. 20.00. «Хьалха бар коммунисташ» яха кинофильм.

В. И. Ленина цӀерагӀа культура Дворец. 10.00. В. И. Ленина цӀерагӀча культура Двореца 50 шу дизараь химикий Денна хетадаь халкъа салаӀар. Программе профессиональни коллективаш, профсоюзий клубий, Двореций, духовойи эстрадни оркестрий концерташ. Спортсмений гойтама выступленеш. Болх беш я аттракционаш, ловзара машинаш. Гойтаргда документальни, мультипликационни, художественни кинофильмаш, хургда халхараш.

Н. К. Крупскай цӀерагӀа культура Дворец. 10.00. Берий художественни самодеятельноста отчетни концерт. 13.00. Болх беш да «Къона ленинец» яха берий кинотеатр.

«Оргтехника» объединене культура ЦӀа. 11.00. Болх беш да «Росинка» яха берий кинотеатр. 13.00. Берий художественни самодеятельноста отчетни концерт. Г. Х. Андерсена «Принцесса на горошине» яхача спектакла премьера.

Гастролашка бахар

М. Ю. Лермонтова цӀерагӀча эрсий драматически театро дӀаиъайлар шиӀ аргӀаяра театральни сезон. Сезон чакхйоаллаш театро гойташ хиннача спектакле баьхна гулбенна дукха нах бер. Царна юкъе бар кхыча театрашкара лермонтовций новкъостий, общественноста викалаш, театр дезараш.

Сезон дика чакхъяьккхарах кьожаль Нохч-ГӀалгӀай АССР культура министерстваи культура балхахой профсоюза обкомеи Сийлен грамоте елар театра коллективана.

Самардийнахьа театр дахад кхыча городашкара шиӀ гастролашка.

Шин бетта театра спектаклашка хьожаш хургба Ивановерен Орелерси театр дезараш.

Грозненций эггара хьалхара гастрольни спектакль хургда г. Иванове 1 июне.

СПОРТ

ШОАЯЛА НИЯКЪАР ШИ ОЧКО

Самардийнахьа футбола мехка чемпионата воархӀлагӀча туре «Терек» хьоашалгӀа яха ловзаш яр Тамбоверча «Спартанаца». Из вӀашагӀкхетар чакхдаьлар счет 0:0 йолаш цхьанкха команда кот ца йоалаш.

ЧАКХЪЯЬННАЯ КХО ТУР

Вай хьалхагӀа яз маларра, «Урожай» яхача шиӀ лоӀамеча спортивни обществе хьалхара моттиг яккхара яхаш дӀахьош я промышленни предприятей, колхозийн, совхозий футбольни шийтта команда. Чакхъяьннай кхо тур. Цу туре хинна цхьадола вӀашагӀкхетараш чакхдаьлар яо счеташ а йолаш: «Сельхозхимия» яха объединени — совхоз «Кошкельдинский» — 2:1, колхоз «Советская Россия» — совхоз «Солнечный» — 3:1 «Кавказ» яха коа тӀера оалхазараш леладу фабрика — совхоз «Лермонтовский» — 7:1. Таханарча денна ялх-ялх очко а йолаш хьалхара кхо моттиг шоайла екъаш я кхо команда — Аргунерча «Пищемаш» яхача заводеи, «Кавказ» яхача коа тӀара оалхазараш леладеча фабрикаи, «Сельхозхимия» яхача объединенеи командаш. Чемпионат хургья шин гонах, чакхъяргья гурахьа, сентябрь бетта.

Исторе бакъдараш

ПАРИЖСКИ КОММУНА МОНЕТАШ

1871 шера 24 май... Версальски бӀунца лира тӀом латтар... «Официальни газета» тӀеххьара номер арайнай. Ратуша здани Ӏурра йита а йита. Коммуна Совет XI округа мэре дӀачуяхай. Герани ало йоагаль цӀе байрахаш хӀанз а мяхо леста еш я...

Монетин ноара вордаш хьаарайэвл. Царна тӀеххьа йоагӀа къаман гварде отряд. УрагӀайттай майдаш, улицаш, хьалийцад тӀаьшта тӀадоагӀа наьнгъаш. Революце салташта, тӀеххьара гуш хила мег морх йоаца свйна сигале, городе хьачувоаллача дегӀа цӀенош, бульвараш тӀара баьццара гаьнаш.

Никъ чакхбаьннаб. Мэре истолеш тӀа керда арахийца дото франкаш къег. Уж алапешта дӀадала кийчдаь да. Вордаш лорееш хиннача гвардейцашта а цхьаьца монета кхоач.

Луи-Зефирен Камелина, Монетни кошн директор, финансови делегаце члена расписнага хьежа ваьлча, тӀом болча районе сихха вахар. Укхаза пролетариата гӀулакх бахьан долаш къоесам лоаттаберашца ва из. Вахара хьалхарча шерашка цу наькъа тӀа ваькхавар из. Къеча дезале хьалкхийнав дешаш хиннав борза мастерсне, къонал чакхъяьннай самообразоване кружокашкеи Интернационала секцешкеи.

Вирсача денош бехитокхаме дола гӀулакх тӀадиллар Камелина. Коммуна монеташ арахецийта бокха лоархӀамболш дар. 15 апреле ахта арахеца доладелар. Совет чӀоагӀа безам болаш яр 1848 шера хиннараш санна ахчан знакаш сихха арахеца. Керда образецаш кийчъяь яцар. ШоллагӀа империе ханарчарех пайда аца раьза яцар Совет.

Керда арадаьхачар цхьан оагӀон тӀа яздаь дар: 5 франк, маца арахийцад. Гонахьа тӀолла яздаь: «Французски Республика». Вокх оагӀорахьа — «Геркулес» (Огюста Дюпре сурт), гонахьа яздаь: «ПаргӀато, нийсхо, вошал». Лохе треугольни якори. Монета дозал — 25 грамм, диаметр — 37 мм, проба — 0,900.

Хьалха арахийцад 2 миллион 350 эзари франк, шоалагӀа арахецача хана сурта еррига элементаш йисай, ӀатӀатехад — «Къахьегам, къаман гаранти». Эскиз яьр ва Жан Гарнье. Чекайка яь хиннай 24 нас, Ӏурра. Саррахьа монетни кой версальцашна дӀалаьцад.

163 эзар франк дӀакхачийтар Камелина XI округа мэре, церех 103 эзар хьалхарча серех дар, вокх 50 монета тӀа «Къахьегам, къаман гаранти» яха йоазув дар.

Коммуно арахийца монета корадоагӀаш дацар 1871 шерара революци эшаяьча хьалхарча бетташка. Коммунаца дувзаденна мел хиннар цӀендаь дӀадаккха сагота вар Тьер. Монеташ дӀадоахар; музеяшкеи частни коллекцешкеи мара дисанзар уж.

Дукха халоаш бӀаргаяйра Коммунана хьалха даьттача вахал цун хьалхарча монеташтен. Дукха цӀий Ӏоухийташ хинна кӀира чакхдоаллаш Камелина къайлавала везаш хилар. Цул тӀехьагӀа Англе дӀавахар из. Амнисти яьнначул тӀехьагӀа (1880 шера) Парижe юхавера, социалистически боламца хьинаре дакъа лоацаш хилар, дукхаз соратникаш дӀабохкача хилар, демонстранташца цхьана коммунарий Пен болча яхар. Сийлахь-боккха Октябрь котбаьнча дийнахь, гӀодаьнна хилар. Французски коммунистически парте активист республика президенталла кандидат ваьвар.

Сий доле саг 92 шера ваьхав. Музее ше кийсвелча, Камелина кӀирвенна бӀарахьожаш хиннав цкн франк хулача монета. Духьала унгташ хиннай баррикадаш, къаман гвардейцаш. Монетин ноара ше тӀеххьара баьнникъ.

Ираз долаш хиннав Коммуна ветеран. Из ваьхав 1871 шера революце дӀабоалаьб никъ чакхбаллалца.

Коммуно санна, 1918 шера Вейсенфельсе (Германи) болхлой, ахархой, матросий депутатий Совето, Ӏаьдала да ше хилларех тарра, арахец итт пфениг мах бола монета. Цун рельефа тӀа — Марси ЖӀови.

1924 шера СССР-а Монетни коа арахец аьшка пхьар тӀалатта дото ах сом.

Коммуна традици яхаш я португальски коммунистий денал долча гӀулакхашца. Октябрьски революце цӀей къайлагӀа дездеш, 1937 шера цар Лиссабоне арахец 10 эскудо мах бола монета. Монета цхьан оагӀорахьа нӀоаш марси латт. Из реликви чӀоагӀа лохаш хиннаб наьндармаш, шоашта хьакорадаь монета цар дӀа а даькхад.

ДӀанхад шераш... ПаргӀатон гӀайрен тӀа а арадаьнвад монета. Цу тӀа да Хосе Марте сурт.

Парижски Коммуна ше лерг а йоацаш юса а юсаш дӀаялахь арахийцача ахчан знаки наькъаш кхаьчад дерригача социалистически мехкашка.

М. ПАЛКИН.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

30 МАЙ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Ӏуйранара гимнастика.
9.00 — «Выставка Буратино».
9.30 — «Дай-ворной, мовни!».
10.00 — Кхерам боацаш дӀа-юха лелар.
10.30 — «Музыкальни [illegible]». Архангельски музей.
11.20 — «Дада тоараш дукха-гӀа».
11.50 — «Поэте вӀашагӀкхетар» яха Ереванера передача.
12.10 — «Дешарий го».
12.35 — «Спортлото». 22-гӀа тираж.
13.05 — «Саг. Лаьтта. Вселенне».
13.50 — «Аиста кӀорнаг» яхача телевизионни короткометражни художественни фильма премьера.
14.30 — Кердадараш.
14.45 — «Дийнача хӀамай дунен тӀа».
15.45 — ДӀалоеха Дунен халкъашта юкъерча конкурсий лауреата Н. Гавриловас.
15.55 — Политически обозревателя Ю. А. Летунова беседа.
16.25 — «СелаӀад». Халкъа творчества телевизионни программа Дунен халкъашта юкъера IV фестиваль. Афганистан.
17.00 — «9-гӀа студи».
18.00 — ФутболагӀа йола дунен чемпионата хержа матч. Уэльса вӀашагӀтеха команда — СССР вӀашагӀтеха команда. Англера трансляци.
19.45 — Экран тӀа — кинокомеди. «Ши доттагӀа, модель, подруга».
21.00 — «Ха».
21.35 — Кинопанорама.
23.05 — «Музыкальни магазин» яхача фильма-концерта премьера.
23.40 — Кердадараш.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — «Вай салаӀар» яха телевизионни документальни фильм.
9.00 — «Шахматни школа». «Разрядникий класс».
9.30 — Илли лоах СССР халкъа артистка Р. Джамилевас.
9.50 — «Хий дада». Телевизионни документальни фильм.
10.00 — «Наьна школа».
10.30 — «Ӏуйранара почта» яха музыкальни программа.
11.05 — «Эрсий къамаьл».
11.35 — «Кинонизъбара клуб».
12.40 — «Эггара ираз [illegible]» (гӀалгӀай меттала).
13.20 — Мультфильм.
13.25 — «Гургал» (нохчий меттала).
13.55 — БаскетболагӀа йола Европа чемпионат. МаӀнах. СССР вӀашагӀтеха команда — Турце вӀашагӀтеха команда шоллагӀа тайм. Чехословакера передача.
14.45 — «ЦхьайтталагӀча пятилетка хьалхара шу». «Къахьегама вахте — Грозненски химикаш».
15.30 — «Социализма дунеш» яха документальни фильм.
16.40 — А. Корнейчук. Евг. Вахтангова цӀерагӀча Пачхахьалкхен академически театра «Дага латтар» яха фильм-спектакль.
17.45 — «УнахцӀено». Ӏилмай-популярни программа.
18.30 — «Музыкальни киоск».
19.00 — «Театральни афиша».
20.00 — «Бийса даьккъала хийла шун, бераш!».
20.15 — ФехтованегӀа йола СССР чемпионат. Рапир. Кхалнах. Финал.
21.00 — «Ха».
21.35 — «В мертвой петле» яха художественни фильм.

31 МАЙ

I ПРОГРАММА

ХИМИКА ДИ.

8.00 — «Ха».
8.40 — «Зарядка е дӀаотта!».
9.05 — «Малийбоалеи воркӀ миниатюры» яха фильм-концерт.
9.30 — «Гургалбетта сакъот».
10.00 — «Советски Союза гӀулакх деш ва!».
11.00 — «УнахцӀено». Ӏилмай-популярни фильм.
11.45 — «Ӏуйранара почта» яха музыкальни программа.
12.15 — «Ӏилма а техника». Киножурнал.
12.30 — «Юртара сакъот».
13.30 — «Музыкальни киоск».
14.00 — Д. Валеев. Ермоловай цӀерагӀча Московски театра «СогӀата оалар ду аз хьона» яха фильм-спектакль.
16.20 — «Путевка вахаре».
17.20 — «Тахан химика ди да».
17.40 — «Иллеш лоах Татарски АССР халкъа артиста Р. Ибрагимова» яхача фильма-концерта премьера.
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — Мультфильм.
19.05 — «Тха [illegible]» яха химика Денна йола музыкальни программа.
20.00 — «Кинонизъбара клуб».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Футбольни обозрени».
22.00 — «Фестиваляш... Конкурсаш... Концерташ...».
23.30 — Кердадараш.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — ДӀалоеха дунен халкъашта юкъерча конкурсий лауреата А. Бахчиеваси Е. Сорокинаси.
8.55 — Химика Денна лелача документальни фильмай программа.
9.35 — «СелаӀад». Халкъа творчества телевизионни программий Дунен халкъашта юкъера IV фестиваль. Финлянди.
10.05 — «БӀаргагуйнар» — [illegible]».
11.05 — Илли лоах Т. Калинченкоси Э. Хиласи.
11.25 — «Шун лехарех вӀашагӀкхетар». Таджикски ССР городна Нурека къахьегамхой хатташта йола жоп. Передача дӀахьу политически обозревателя В. П. Бекетова.
12.30 — «Котало еккараш». Фронтовой доттагӀий клуб.
13.30 — Баскетболах йола Европа чемпионат. МаӀнах. Югославе вӀашагӀтеха команда — СССР вӀашагӀтеха команда. Чехословакера передача.
15.10 — Хоккея СССР вӀашагӀтеха команда дунен а Европа а чемпионаша Останкино [illegible] вӀашагӀкхетар.
16.10 — «Дойна» яхача академически хоровой капелла а Молдавски Пачхахьалкхен филармони симфонически оркестра а концерт.
17.10 — «Омега» яха вариант». Телевизионни дукхасерийни художественни фильм. ЙоалагӀа сери.
18.25 — «Олимпийски регата [illegible]» яха телевизионни документальни фильм.
19.00 — «[illegible], дальфина». Телевизионни документальни фильм.
19.15 — «Кинохьежарий спутник».
20.00 — «Бийса даьккъала хийла шун, бераш!».
20.15 — ФехтованегӀа йола СССР чемпионат. МаӀнах. [illegible]. Финал.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Ӏаьржача фордагахьа» яха художественни фильм.

1 ИЮНЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Ӏуйранара гимнастика.
9.05 — Мультфильм.
9.25 — Берашта лелачо телевизионни короткометражни художественни фильмай программа.
10.20 — «Кинонизъбара клуб».
11.20 — Кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Бераш лорадара Дага. «Ираз доле берал». «Школьни спортсменаш», «Самукъане нийдаш» — документальни фильмай программа.
15.45 — «Волга тӀа [illegible]» яха фильм-концерт.
16.15 — «Наьна школа».
16.45 — «Интервидение» 16 шу дизарга».
17.00 — «Дика хьо, тха мали».
17.45 — «Тахан дунен тӀа».
18.00 — «Пятилетка в коллективах». Хи тӀа лела бурун летта устанойкаш хьаю Астраханьски кемашш ду производственни объединене хьинарах а Каспе тӀа царга болх байтарах а.
19.30 — «Штрауса дезал» яхача телевизионни дукхасерийни художественни фильма премьера. Хьалхара сери. Великобритане телевидене арахийцад.
21.00 — «Ха».
21.35 — «ДоттагӀий мах-сийлат».
22.25 — «Тахан дунен тӀа».
22.40 — Казахстана къонача артистий концерт.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Документальни фильмай программа.
9.20 — «Поэзи ашарашка».
10.20 — «Гургалбетта сакъот».
10.50 — Мультфильм.
11.20 — «Спортивни класс».
11.50 — «Дешарий го».
12.25 — Концерт.
12.45 — «Капитан Немо» яха телевизионни дукхаза серийни художественни фильм. Хьалхара сери.
14.00 — «Зерна цӀерагӀа города» яха телевизионни документальни фильм.
14.20 — «Музыкальни вахар».
15.25 — Футбольни обозрени.

ТАХАН БЕРАШ ЛОРАДАРА ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ДИ ДА.

17.55 — «Седкъа» яха Грозне № 9 йолча юкъерча школа вокальни ансамбль.
18.25 — «Нохч-ГӀалгӀайчу гӀолла».
18.45 — «Саги закони».
19.15 — «Кинонизъбара альманах».
19.35 — Вай долча хьоашалгӀа ба Калужски театра артисташ.
20.05 — «Бийса даьккъала хийла шун, бераш!».
20.15 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Лобо» яха телевизионни художественни фильм.

РАДИО

30 МАЙ

6.40 — «Дешаръараш кийчдара боккхагӀа теркам тӀебахийта» (нохчий меттала).
6.55 — Хоамаш.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газета обзор.
7.20 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Къонал». Радиовыпуск (эрсий меттала).
10.15 — «СалоӀа минуташ» (нохчий меттала).
10.25 — Ашараш (нохчий меттала).
11.00 — «Илли хьалхо долаш». Юртахойна къахьеткхоша йола музыкальни программа (эрсий меттала).
11.40 — «Самукъаенча тахӀа тӀа» (гӀалгӀай меттала).
12.30 — «Болхлой дворца юбилей» яха радиокомпозици (эрсий меттала).
18.00 — «Берий хьаьнъеха бокъайчарна» (эрсий меттала).
18.15 — «Химикаш, моаш!». Концерт (гӀалгӀай меттала).

31 МАЙ

ХИМИКА ДИ.

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Шоана дукхаеза ашараш» (эрсий меттала).
11.15 — Химика Денна хетадаь дезача ден программа (эрсий меттала).
15.15 — «Шун магнитофона» (нохчий меттала).
16.00 — «Къона тӀехье» (нохчий меттала).
16.30 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
18.00 — «ЦӀе сийгаш» (гӀалгӀай меттала).
18.30 — «Иллеца доттагӀал дараша!». Концерт (нохчий меттала).

Хоаттам

Тахан республике гӀоллен Грозне кӀеант-дукха морхаш а йолаш, йокчан а йоацаш, малхбузехьара секунде 2—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 22—27, Грозне 25—27 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоавен ломмен хувцалуш морхаш а йолаш, ломма цхьайолча моттигашка йокчан а йолаш, тайп-тайпарча оагӀонашкахьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 9—14, дийнахьа 23—28 градус йовхал а йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктокхама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен — 9-24-01; юрта бахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кехаташ — 9-24-07; корректорска — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря 9-24-00; отделы: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ереи, шоаттен деношка

СФ05205. «Грозненский рабочий», издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2160.